

Dnesek

ROČNÍK I.

V PRAZE 26. ZÁŘÍ 1946

ZA Kčs 3.50

Stavme nové barikády!

ALBERT PRAŽÁK

Německá otázka

WALTER TSCHUPPIK, CURYCH

Výroba a tvorba cen

DR FRANTIŠEK KAFKA

Člověk je víc než politik

FERDINAND PEROUTKA

Přicházím z periferie republiky

MICHAL MAREŠ

Co před námi tají

DR JIŘÍ ALTER

Nechť pracuje parlament! — Právní nárok na papíře — Ještě jednou kúrovec - očima laika — Odborníci, hrubé a čisté platy — Naše nové mince — Za jeden lidský život — Zoščenko a Achmatová — Vysokoškoláci a pracovní povinnost — Co s britsko-českými manželkami?

NOVÁ JAZYKOVÁ METHODA MMM!

Mluvit! Mluvit! Mluvit! Do tří měsíců se dohovoří ruský nebo anglicky! To je právě to, co chcete a čemu vás rádi naučíme. Bližší v prospektu. První naše kursy právě začínají, proto nám napište raději hned! Soukromé hodiny všech řečí!

LANGUAGE INSTITUTE Soukromá jazyková škola J. Koptívy

PRAHA II, HYBERNSKÁ 12 • TEL. 251-39

Chcete mluvit za 100 dní anglicky či rusky?

Naše nová metoda vám to umožní. Učíte pouze to, co je nezbytné k praktickému dohovoření — a učíte to stylem, který vás neznechutí. Naše dopolední, odpolední a večerní kursy právě začínají, proto se přihlaste raději hned! Soukromé kursy všech řečí!

LANGUAGE INSTITUTE Soukromá jazyková škola J. Koptívy

PRAHA II, HYBERNSKÁ 12 • TEL. 251-39

Rusky od Rusů, anglicky od Angličanů

dopolední - odpolední - večerní kursy

Spolek pro povznesení vzdělání, Praha I,

REVOLUČNÍ 15 - Telefon 604-24

Literatura a mluvnice ke zkouškám. — Vyučují rodilí Rusové a Angličané s univ. vzděláním.

Odpo. a več. kursy FRANCOUZŠTINY.

Nové kursy od 15. září.

ZNAČKA JEMNÝCH BONBONŮ

Rakka

Nejčtenější poválečná kniha. - Jedenáct vydání originálu rozebráno. - Překlady do všech světových jazyků. **W.S. CHURCHILL: DO BOJE**

První díl sbírky Churchillových válečných projevů vyšel právě v úhledné grafické úpravě, obálce a vazbě prof. Fr. Muziky. Má 444 stran a stojí brož. 120 Kčs, váz. 155 Kčs.

Vydalo nakladatelství FR. BOROVIČ v Praze. • U všech knihkupců

OBSAH DNEŠKA č. 26: MICHAL MAREŠ: Má obhajovací řeč. — KAREL TARABA: Kdo nám vládne — a jak? — JAROSLAV JANŮ: Čteme sovětské básně. — Dr. ARNOŠT CHMELAR: Nevyjasněné otázky plánování. — CURT RIESS: Německá mládež dneška. — JOSEF NĚMEČEK: Krev naší krve. — Poznámky z Congressu. — Uhelné brigády a věci kolem nich. — Pracovní rezervy, o nichž se nemluví. — Kúrovec, ozdravovna a vojáci. — Vývoz našich lidí do Spojených států. — Auto jako dopravní prostředek. — O nové inženýrství. — Nerozumíme si. — Vysokoškolačtí a pracovní povinnost. — Bilance znárodněných podniků. — Dělníkův hlas z pobraní. — Komunistka o Zoščenkově případu.

Dnesek

řídí Ferd. Peroutka

VDÁVÁ SDRUŽENÍ KULTURNÍCH ORGANISACÍ

VYCHÁZÍ TÝDNĚ VE ČTVRTEK

REDAKCE A ADMINISTRACE PRAHA I, NÁRODNÍ TR. 9

Telefon číslo 390-51 až 54. — Účet poštovní spořitelny číslo 85.622. — Nevyžádané rukopisy se nevracejí. — Předplatné na rok Kčs 168.—, na půl roku Kčs 84.—, na čtvrt roku Kčs 42.—, jednotlivá čísla Kčs 3.50. — Dohledací pošt. úřad Praha 28. — Odpovědný redaktor Ed. Veleň. — Tiskárna Melantrich, Praha II, Václavské náměstí 39.

Albert Pražák

Stavme nové barikády!

Dne 23. srpna na shromáždění, svolaném Českou národní radou na Staroměstské náměstí při příležitosti rozsudku nad protektorátní vládou, byl úvodem přečten projev předsedy České národní rady, universitního profesora Alberta Pražáka. Tento projev byl v denních listech podán tak kuse a někdy tak zkomolen, že veřejnost, již byl určen jako poselství, nemohla postihnout jeho pravého smyslu. Pokládáme za nesnesitelný způsob, jakým denní tisk zacházel s projevem tak závažným a tak důstojně formulujícím národní program pro přítomnou dobu. V mnohých případech referát o tomto projevu se rovnal umlčení. Přinášíme proto projev v plném znění:

Drazí spoluobčané!

Dovolte mně, prosím, nepřítomnému, abych vás srdečně pozdravil a uvítal na tomto památném místě, odkud loni vyšlehla naše květnová revoluce za osvobození národa. Většina z vás se jí zúčastnila, bojovali jste na barikádách, krváceli jste a mnozí vaši položili i životy za naši svobodu. Celý národ je vám za to vděčen. I vy proměnili jste naši okupační porobu ve svobodu, i vy přispěli jste k tomu, aby každý z nás byl svoboděn a navzájem rovnocenný.

Od loňského května pokročila naše obnovená republika ve svém národním, kulturním a sociálním vývoji. Ale všechny své úkoly nezmohla přece jen plně. Nevyrovnali jsme se na příklad cele se všemi válečnými a poválečnými stíny, zejména ne s očistou národa. Procesy s obžalovanými nepostupují přes všechnu dobrou vůli soudců dosti rychle a tresty neudílejí se ve všech krajích stejnoměrně. Lidé se tím znepokojují. Stalo se tak právě nedávno i v případě protektorátní vlády. Někteří pokládali doživotní nebo mnohaletý žalář u starců za dostatečný, jiní chtěli trest smrti. Národ, ve kterém jsou ještě živé Masarykovy humanitní ideály a jehož filosofové se spolu s jinými kulturními národy vyslovovali proti trestu smrti vůbec, dožaduje se nyní, při vzpomínce na prošlá utrpení, tohoto nejtvrďšího trestu proti těm, kdo se na něm prohřešili. Toto hlasitě rozbouřené svědomí je jistě jenom doklad, jak se u nás hluboce mravně procítuje každá vina na národě, a všechny ty projevy, které jste zaslali v této věci vládě, dosvědčují, s jak rozhodnou vůlí se bráníte, aby v budoucnu již nikdy nedošlo k takovému provinění. Hlas tento bude jistě čten potomky se vzrušením a bude poukazováno, kterak za našich časů mravní svědomí národa bylo živé.

Toho si vážila revoluční Česká národní rada a rozhodla se svolati lidové shromáždění na toto historické místo a zauvažovati s vámi o možnosti revise rozsudku nad protektorátní vládou, o očistě národa vůbec a o reakci v národě.

Bylo mi od počátku jasno, že před touto schůzí musíme vejíti s naší vládou ve styk a jednání. Česká národní rada odevzdala v květnu 1945 moc košické vládě. Tato vláda vydala presidentův dekret o národním soudu. Je to revoluční zákon o stíhání válečných zločinců. Podle tohoto dekretu není proti rozsudku národního soudu opravných prostředků. Národní soud, zvolený podle tohoto dekretu a potvrzený lidovou revoluční vládou, vynesl svůj rozsudek po bedlivém zkoumání viny a všech skutkových okolností, polehčujících i přitěžujících, jak vydaný zákon mu uložil. Posouditi celý obrovský soubor shromážděného procesního materiálu nemůže zatím nikdo,

kdo k němu nemá přístupu. Vložili jsme do rukou lidového soudu neodvolatelně posouditi vinu a trest obžalovaných. Tento soud vynesl svůj rozsudek pravoplatně, jak usoudila i naše vláda, s níž jsme o svých pochybách uvažovali. Měnití jeho rozsudek by ohrozilo, podle mého přesvědčení, statek daleko cennější než je osud několika jednotlivců, cit právní bezpečnosti a jistoty, který musí býti základem klidného budování státu. Nedívejme se na osoby, jichž vinu odsuzuje celý národ. Jejich mravní vina je větší, než vina, kterou může postihnouti soud. V tom je mravní smysl volání lidu, k němuž se připojila Česká národní rada, aby vláda republiky nepromarnila mravní kapitál revoluce 5. května, a aby důsledně a rázně prováděla úkol národní očisty. Po rozhovoru s předsedou vlády Gottwaldem a ministrem spravedlnosti jsme přesvědčeni, že naše vláda je si této povinnosti vědoma a můžeme k ní míti plnou důvěru, které potřebuje při svém obtížném budovatelském úkolu.

Tímto stanoviskem a jednáním byla otázka možné revise zodpověděna. Odpověď vlády nás uspokojila a může uspokojiti i vás a všecku naši veřejnost.

Revoluční Česká národní rada nechtěla se však obíratí na tomto místě jen tímto jedním problémem. Jako představitelka loňského boje o náš nový řád chtěla cosi více. Chtěla revidovati náš poválečný vývoj, zejména vykonanou očistu národa. Chtěla zkoumat vůbec vnější a vnitřní čistotu jednotlivců i celku. Chtěla revidovat všechno naše mravní svědomí, jež obviňuje a soudí, aby soudilo druhé s touž přísnou mravní odpovědností, jako by obviňovalo a soudilo sebe sama. Proto Česká národní rada setrvala i na schůzi, již svolala a jež se dnes koná, dala jí však jen širší základnu.

Doba, kdy jsme byli zabrání Němci, tíží nás dosud jako temný mrak. Nezářili jsme s ní ještě docela. V úzadí našeho života čeká na soud řada právem a někde snad i neprávem obviněných a nařčených, a tento soud stále nepřichází dosti rychle a zanechává pro své liknavé tempo nad národem pocit nejistoty. Poutá snad dokonce i řadu sil, jež budou snad očistěny a jichž potřebujeme naléhavě k úkolům své osnované dvouletky. To zneklidňuje chod veřejného život, jenž potřebuje již naléhavě klidu a jistoty. Žádáme proto naléhavě, aby soudy nade všemi, kdo jsou právem a snad i neprávem obviněni, byly rychlé a spravedlivě úměrné jejich prokázaným skutkům. Žádáme dále, aby zákonně pravoplatné rozsudky byly prováděny do důsledků a bez výjimky. Je toho třeba pro dnešek i pro budoucnost. Potrestání viníků musí býti mravní výstrahou dalším pokolením, že národ nesnese prohřešku proti sobě, proti národní mravnosti a že mravní svědomí národa je stále živé a neporušitelné. Rozsudek určuje vinu a trest, ale to není jeho konečný smysl. Musí vytnout provzdy a výstražně kořen zla z našeho ducha a žela. Mravní smysl národa musí jím býti výstražně chráněn, uchován a zajištěn. To platí pro naši nedávnou minulost.

My jsme se však dnes sešli také i proto, abychom myslili na budoucnost. Okupace vykolejila nás z našeho životního pojetí a z našich národních a sociálních tradic. Musíme se zase vkolejit. Musíme se zhostit všeho, co v nás vneslo neblahé protektorátní období a čím oslabilo naši národní a společenskou mravnost v jednotlivcích i celku. Musíme očistiti jako očistná bouře všechnen svůj život a vyvrhnouti ze sebe všechnen protektorátní nános pokud v nás ještě zbyl. Pozvedáme boj především proti jakékoli protektorátní ideologii i praxi a proti všemu vůbec, co z ní kde zbylo.

Pozvedáme se stejně rozhodně i proti každému stínu možné reakce, ať se míhá kdekoli, tajně či zjevně. Reakcí rozumím každý pokus, jenž by chtěl jakkoli měnit, porušovat či zvracet náš nový řád, posvěcený revolucí. Proti takovéto reakci se stavíme se vším rozhodností a nepochybujeme, že tu půjdete s revoluční Českou národní radou, která je povinná, aby byla v tradici 5. května svědomím národa a střezila v něm vše, čeho jsme revolucí vydobyli. Reakcí rozumím však i všecko kořistnictví a zneužívání práva a moci na úkor druhých ve svůj prospěch, odpor k nezávislé a věcné kritice všeho našeho dění i všechny pozůstatky z minulosti, korupci, samozvané násilnictví jednoho nad druhým, podlé a zbabělé uvažování, sabotáž potřeb národa a státu. Díla revoluce nesmějí se nestoudně chápat kořistně živly pod jakýmkoli dobovým heslem. Znesvětily by revoluci a podfaly by její základní smysl. Musíme bezpodmínečně trvat na právu a na dobrou všech bez rozdílu, musíme nezištně a oddaně sloužit sobě a celku a musíme uchovat v sobě navzájem onu pravdivost, spravedlnost a lásku, kterou hlásal ten, u jehož pomníku právě stojíme. Jsem přesvědčen, že neplnění toto vše je také reakce, a proto bojujeme i proti ní.

Náš slavný loňský květen chtěl osvobodit národ a doosvobodit lid. To se stalo. I toto je cosi nedotknutelného, za čím pevně stojíme a co musí potrvat vždy. Ovoce revoluce uchováme svěží s bdělou neústupností a s nepodlomitelnou rozhodností. To je naše nová, národní a sociální pravda, které musí ustoupiti každá dřívější jiná pravda. V tom jsme synové Husovy země a země Komenského, v tom jsme i Havlíčkovi a Masarykovi dědici. V tom jsme zapálení nevyhaslým plamenem našich dějin, poznamenaných žářem lidovosti a lidskosti, kterým jsme vzpláli první mezi národy a který byl vždy smyslem našeho celého kmene v minulosti, jest jím i v přítomnosti a bude jím i v budoucnosti. Těmito tradicemi jsme vyhrávali v boji za svobodu národa a budeme jimi vyhrávat i dále, budeme-li jim věrni.

Abychom toto vše dovedli, musíme být utuženi i vlastní niternou čistotou. Musíme v tomto duchu ukázněně přetvořiti i sebe, celé své prostředí a všecek národní celek. Musíme být především spravedliví a nesobečtí, starat se stejně o blaho druhého stejně jako o svoje vlastní blaho. Musíme zaměřovat vše k vlastnímu silení i k silení celku. Musíme více myslet po svém a uchovat si své osobité nazírání, jež se vždy tak skvěle projevilo a osvědčilo v dějinách. Musíme být i mravně čistí a dobře hospodařit sami sebou. Duchovní a mravní zdraví nás všech je zdraví celého národa a i zárukou zdravého národa budoucího. Nemělo by smyslu myslit jen na přítomnost, je svrchované nutno myslit na zdraví a sílu potomků, za něž jsme odpovědni. Jen tak obstojíme před jejich soudem, učiníme-li vše, aby byli zdravější, čistší, lepší a šťastnější, než my sami. Prožili jsme velkou dobu, osvědčeme se v ní velkými!

Drazí přátelé! Stavěli jste loni barikády proti nepříteli. Stavte nyní nové barikády v sobě proti vnitřnímu nepříteli a proti všemu, co by ohrozilo naši mravní, kulturní a hospodářskou budoucnost. Mravní síla, neúporná, cílevědomá a nezištná práce, čistá, nesobecká povaha, nezávislá na moci a hmotě, odpor k sobeckému požitkářství i nestranná energie v ochraně slabších, je nejlepší barikáda, kterou nám doporučili již Němcová, Havlíček a Neruda, a na které založili osnovu všeho dalšího našeho života. Díky tomu, že jsme tu poslechli, jsme vítězili a zvítězili. Na této barikádě budeme bojovat a vítězit i nadále. Národ, jenž je čistý a spravedlivý jako sluneční paprsek po Tyršově přání a jenž je spravedlivý jako bůh v Nerudově pojetí, je nezdolatelný, a musí takovým být a takovým zůstat.

Revoluční Česká národní rada přeje si velkého dorozumění v národě a žádá uchovat vnější a vnitřní jednotu národa všemi prostředky. Právě to, že za okupace chtěli jsme se až na skrovné výjimky dostat z děsné německé smyčky všichni jednotně, právě to, že v Českou národní radu jednotně vyústily všechny odbojné složky národa, zvítězili jsme. Tato jednota musí být i napříště zachována. Nesmíme se dělit na několik národů podle politických stran. Politická strana je jen metoda a taktika, jak dospět k jednotnému cíli. Tímto cílem musí být silná, jednotná, nezávislá a zajištěná republika. Národ nesmí být rozčíslen nárazem nějaké vnější okolnosti, jako byl rozsudek nad protektorátní vládou, nesmí být ani roztržten na strany, ale stranami musí upevniti svou domácí a světovou základnu.

Jsmo vděční světu za to, že zdolal našeho odvčkého nepřítel. Vděčnost pocíujeme k Západu i k Východu. Ale jsme si i vědomi, že jsme tu přispěli také my zahraničním vojskem, domácí frontou a vlastní krví. Obou světových činitelů, Západu i Východu, si upřímně vážíme, a dovoláváme se jejich pomocné přízně, zvláště v této kritické chvíli, kdy rozhodují na mírové konferenci o naší hranici a o celé naší budoucnosti. Podepřeme na ní svou rozvahou a pevnou jednotou i sílu své mírové delegace!

Dnes přišli jsme sem všichni k této starobylé Staroměstské radnici, již nepřítel pobořil a nedovedl rozbořiti. Přišli jsme sem před Husův pomník, symbol naší národní pravdy, spravedlivosti a vzájemné soudržné lásky. Podejme si tu bratrsky ruce a slibme si, že budeme vždycky klásti prospěch celku a všeho národa nad vlastní osobní prospěch a že se postavíme proti každému, kdo by chtěl tento celek a tento národ poškoditi a porušiti.

Smysl květnové revoluce byl, abychom udrželi národní jednotu a zajistili národní a sociální dobro, vyřešené povstáním. Aby každý člověk z nás byl rovnocenným a uspokojeným člověkem a národ zajištěným a šťastným národem. To byla naše směřnice a to je náš cíl i pro budoucnost. Dejme se za tímto cílem na statečně bojovný a stále vítězný pochod. Mám za to, že to je hlavní účel našeho dnešního příchodu v tato památná místa. V tomto duchu buďtež zde všichni vítání a pozdravení. V tomto duchu jednotni, posílení a pevní, vraťte se ke svým domovům.

poznámky

Nechť pracuje parlament!

Vláda zastavila práce na přípravě ústavy. Vypracuje ji ústavodárné Národní shromáždění. Tímto rozhodnutím byla rozřešena situace, která se v posledních třech týdnech vyvíjela poněkud nebezpečně. Parlament z ní vyšel jako vítěz. Zopakujme si vývoj sporu:

Ve smyslu košického programu vláda Klementa Gottwalda prohlásila hned v třetím odstavci svého budovatelského programu, že sněmovna bude mít »předně poslání ústavodárné, to jest úkol dáti republice novou ústavu«. Při zahájení podzimního zasedání sněmovny 12. září vláda oznámila ústy svého předsedy, že »plní svou povinnost, předloží ústavodárnému Národnímu shromáždění návrh nové ústavy k projednání a rozhodování«. Za několik dní nato ústavně právní výbor odmítl sociálně demokratický návrh, aby sám zahájil práci na přípravě ústavy. Ale již 18. září pravil generální tajemník lidové strany sněmovny, že je na ní, »aby uvážila, zda je vhodné, aby se stala pouhou dekorací a aby veškerou svou pravomoc přenesla na vládu«. Téhož dne oznámili národní socialisté revidované usnesení svého klubu, podle něhož ústavně právní výbor má překročit k vypracování osnovy nové ústavy. Sociální demokraté doporučovali, aby práce výboru byla koordinována s prací obou vládních komisí, politické i právní. Lidovci, a den na to i slovenští demokraté hájili obdobné řešení, při čemž lidovci doporučovali, aby se jednání přeneslo na parlamentní půdu. Komunisté upozornili, že se takovými jednostrannými akty ruší usnesení vlády, jež sněmovna schválila. 19. září pokračovala v plenu roz-

prava o vládním prohlášení. A tu nastal dramatický zvrat v situaci: přerušení rozpravy.

Proč? Aby se mohla sejít Národní fronta. Aby politická otázka, ve sněmovně se vyskytnuvší, byla podle nynějších zvyklostí řešena za zavřenými dveřmi. Zvyk, jehož účelem je udržovat před veřejností pomyslnou fikci naprosté jednoty v Národní frontě. Proč si hrát na schovávanou, když zároveň listy všech stran bojovně dokazovaly, že právě v otázce, kdo má dělat ústavu, v koalici jednoty nebylo? Nikdo přece vážně nedoufá, že může být ve všech názorech naprostá jednotnost mezi stranami. Oč poctivější — a působivější — je přiznat pravdu a říci: ano, byly rozdílné názory. A dohodli jsme se.

Pokusíme se sestavit z kusých zpráv průběh jednání v Národní frontě. Klement Gottwald nejdříve navrhl these svého posledního prohlášení. Zástupci sněmovny řekli: ne. Když odcházeli do jednání, pošeptal jim předseda sněmovny: Chlapci, držte se! A tož se drželi. Zajímavé je, že se do rozpravy vrhl Jan Šrámek — a hájil these Gottwaldova prohlášení proti usnesení poslaneckého klubu vlastní strany. Dále je zajímavé, že tak na počátku schůze učinil i dr. Stránský. Zástupci sněmovny se drželi. Třeba zaznamenat, že nyní Klement Gottwald — právě on — přišel s novým podkladem k rozpravě: Dobře tedy, nechť na ústavě pracuje hned od počátku sněmovna. Vláda nerozpouští svoje dvě komise (pokud již byly jmenovány — to veřejnosti oznámeno nebylo), jen zastavuje práci, aby věc neprebíhala na dvou kolejkách. Je v tom nevyslovené memento: pozor, sněmovno! Ukaž, co umíš. Kdyby ti to nešlo, anebo nešlo dosti rychle, může vláda své práce znovu započít.

Zástupci sněmovny ovšem přijali. I rozešla se schůze Národní fronty spokojeně a pevnější než před zahájením sporu.

Z toho plyne řada poznatků: Nebojme se hájit své názory. Činíme-li tak pevně ve věci, avšak rozumnou a slušnou formou, nemusíme se bát, že oslabíme koalici, kterou musíme zachovat alespoň do konce roku 1948. Bez Národní fronty není dvoulétko proveditelná. Nebojme se veřejných rozprav. Ve všech stranách je dost odpovědnosti a upřímné vůle zachovat Národní frontu — a kde je poctivá vůle, tam se vždy najde řešení. Uvolněme poněkud dnešní tajnostkárství. Uvolněme tajnostkárství již proto, že někdy, jako v tomto případě, dochází k dohodám čistým, jasným a chlapeckým. Ne k handlu — tak my vám dáme tohle a vy ustoupíte tamhle, ne k stranickým kompensacím, jako: starostou v Plzni bude tedy zvolený národní socialista, ale předsedou olomouckého okresního národního výboru zůstane nezvolený komunista. Ne, tentokrát došlo k dohodě věcné, zvítězili obháječi lepších důvodů.

Kdo tedy prohrál? Vláda ne — nijak neztratila na prestiži, projevila parlamentu důvěru, a parlament již proto k ní vzhlíží s větší důvěrou. Komunisté? Nesmysl — jsou největší stranou v parlamentě a mohou mít při utváření nové ústavy též vliv jako ve vládě. Klement Gottwald — naopak. Zvítězil ve zkoušce státníkově, jeho návrh byl základem dohody. Nechť pátráme sebe více, nenalézáme poražených. Jak se tato situace liší od situace mezinárodní, kde brzy po hrdinské válce bude těžké nalézt vítěze...

Bez pátrání možno ovšem vidět, že vítězem je především parlament. Vyhrál svůj první spor bez ústupků a bez podmínek, může se dát do práce, po níž toužil, nejsou omezen ničím než schopností svých členů. Jak velké jsou ty schopnosti? To se teprve ukáže. Asi tři čtvrtiny členů nezasedaly v parlamentech předmnichovských. Ne všichni jsou známi z prozatímního Národního shromáždění. Někteří na sebe upozornili dosti slibně.

»Uvědomte si,« řekl jeden poslanec, známý z výborů, který ještě nikdy nevystoupil v plenu, »že v parlamentě zasedají dva druhy poslanců: zástupci krajů a odborníci. To ovšem neznamená, že by reprezentant kraje nemohl být odborníkem anebo že by se jim nemohl ve sněmovně stát. Ač takových případů je dost, přece jen ty dva druhy lze obvykle dost dobře rozlišit. Již kandidátky byly sestavovány snad všemi stranami tak, aby se znalci různých významných oborů dostali do sněmovny. Nejnutnější opravy

byly provedeny při druhém skrutiníu. Odbornost sněmovny by mimochodem zvýšilo, kdyby nová ústava ponechal stranám možnost vybírat při druhém skrutiníu větší počet poslanců než dosud. Z prvního vycházejí spíše ti typičtí tribunálovci. Ale jen asi třicet až čtyřicet poslanců může zasahovat meritorně ve výborech bez větší předběžné přípravy. Ježtž je každý z nás v několika výborech, lze říci, že skutečnou zákonodárnou práci koná asi pět lidí v každém výboru.»

Odborníky tedy máme — jaké, to se ukáže. Mnoho tak záleží na možnosti, kterou jim dá nový sněmovní řád. Ná parlament chce pracovat. Výborně — nech pracuje!
Karel Taraba

Právní nárok na papíře

Velká většina občanů má dnes pocit právní jistoty. Jsou však přece jen určité kategorie občanů, kteří tento pocit nemají. Mám na mysli mnohé podnikatele, kteří byli po revoluci křivě obviněni, jejichž případ byl příslušnými tribunály projednan, byli osvobozeni — a přece jim nebyl navrácen podnik, do kterého po obvinění byla dosazena národní správa. Právní stav je tu zřejmý. Národní správa byla zřízena právě proto, že občan se stal — po proneseném obvinění — podezřelým, že není hoděn podnik spravovat. Pak je dvojnásobná možnost. Buď se obvinění ukázalo správným, občan byl od souzen a vyloučen z toho pro něho majetkoprávní následky, které rozsudek vyjádří. Nebo se prokáže, že obvinění bylo křivé, a pak bude neprodleně národní správa zrušena. Toto však je pouhá právní theorie, od které je k praxi velká dálka. Skutečnost je taková, že desítky majitelů různých podniků, kteří byli křivě obviněni a všemi příslušnými instancemi osvobozeni, mají nadále v podniku národní správu a nedovolají se prostě nikoho, kdo by národní správu zrušil. Toto jsou tedy lidé, kteří ještě nepohou mít pocit právní jistoty; prospívá-li tento stav důvěře v právní řád, je víc než pochybné.

Tito lidé však nejsou jediní postižení. Jsou ještě druzí, kterým jde také o to, aby mohli podnikat, a nemohou. Jsou to lidé, kteří na výzvu zahraničního rozhlasu zavřeli dobrovolně své podniky v době války, aby se nedopustili kolaborace. Předpokládalo se — a vyplývá to také z příslušných revolučních předpisů — že těmto lidem mělo být v nejkrajší době obnoveno živnostenské oprávnění. Je však mnoho případů, kdy k tomu přes všechno úsilí postižených nedošlo a tak títo lidé si dnes mohou právem stěžovat, proč vlastně poslouchali výzvy zahraničního rozhlasu a raději nekolabovali; v tomto případě by provozování svůj podnik dále měli by nějakou tu korunku na vázaném vkladě.

Konečně je třetí kategorie postižených. To jsou někteří z podnikatelů, jejichž podniky Němci uzavřeli z důvodů vyložených politických. Ani zde nedošlo ve všech případech k obnovení živnostenského oprávnění, a títo lidé si kladou otázku, zda republika uznává platnost oněch politických důvodů pro které Němci jejich podniky uzavřeli, nebo zda jsou snahou nové politické důvody.

Nebylo by dobře ponechávat nepovšimnuty takové případy, kdy je právo zřejmě dotčeno nebo kdy ho vůbec není dbáno. Není možno divat se mlčky na to, jak občan nenajde uší, které by byly ochotny ho vyslechnout a k nimž by patřily také ruce, které zjednají jeho právu uplatnění. Právní nárok, který zůstane omezen na pouhé otřetí ve Sbírce zákonů a nařízení, a který nemůže vejít v život pro prostě naručené nedbání příslušných úřadů, je zesměšněním práva. A k tomu přece nesmíme dojíti.
um.

Ještě jednou kúrovec — očima laika

Tu a tam zaslechne něco o hrozící broučkové katastrofě našich krkonošských lesů. Podle zájmu a poměru k lesu dolehná pak volání na poplach k sluchu veřejnosti. Odpovědní činitelé jsou si ovšem nebezpečí vědomi, ale sami nestačí — pracovními silami. Tu se domníváme, že odpovědnými se stávají také ti, kteří by měli možnost provést určitá pomocná opatření, i když jejich úřední působnost leží jinde.

Oč jde? Naše lesy, oblast krkonošská, je napadena kúrovcem. Nebezpečí je velké a bojíme se domyslit osud krajů a pak snad i velké části Čech srovnáním na př. s Dalmacií kde sice důvody byly jiné, ale příčiny stejné: obnažení hor kraje, zbavení lesa. Nebezpečí je, i když se takovým nezdá ohromné, akutní, okamžitě i »na věky«.

Abyste toto nebezpečí byli zlikvidováno, musí být zpracováno asi čtvrt milionu pevných metrů dříví. Rychle, poně-

vadž zachvácená plocha bude po zimě trojnásobná. Pokácení, oloupaní kmenů a spálení kůry jsou první a podstatné práce. Pracovní výkon neodborníka je v průměru jeden metr za den. Poněvadž musí být především zpracováno asi 40.000 metrů nejnepříjemnějšího ohníka, máme snadný theoretický počet: 40.000 mužů jeden den (pracovně přirozeně nemožné) a z toho plynoucí různé kombinované početní poměry.

Počítáme-li vzhledem k roční době s možností práce do listopadu, vychází nám potřeba asi 1000 mužů. Počet ne tak velký a práce ohromný při tolika jiných úkolech, které musíme zvládnout, k nimž ke všem jsou zapotřebí pracovní síly a které v dané chvíli mají i krátce dočasnou přednost. Zde ovšem jde o trvalé zajištění pracovních sil pro ně, kdežto s kůrovcem máme co činit jako s katastrofou přírodní. Proto musíme na její zdoření zasadit všechno, i výjimečně! Může nějaký důvod bránit použití vojska, naší armády? Nevěříme, že by mohlo být uvedeno něco podstatného proti použití vojensky tak malého počtu mužů a na poměrně velmi krátkou dobu. A výkonné použití takových »pracovních brigád« se zdůvodňuje okolnostmi, které jsou při jiném řešení pracovních sil pro práci v lese těžko překonatelnými překážkami: vstrojení, stravování a ubytování, uvádíme-li jen hlavní.

Armáda brání národ a bojuje za hodnoty, které jsou podstatnými složkami jeho života. Těmi jsou i materiálně-přírodní podmínky, vyvířené charakterem i podnebním země, u nás v daleko největší míře právě našimi lesy. Proto to bude čestný, záslužný a nedocenitelný boj za zachování jedné z podstat života našeho národa, který tak naše vojsko i v mírové době podstoupí s plným mravním pochopením pro potřeby národa a státu.

Vilém Nečešal

Odborníci, hrubé a čisté platy

Od května minulého roku předhánějí se občas řečníci a spisovatelé v oslavných řečech a článcích o odbornících, kteří musí být na pravém místě atd. Jiní řečníci, často z míst dosti vysokých, veřejně jmenují platy, jež mají různí vedoucí závodů, prohlašují, že si vážíme odborníků a budeme je platit tak, jako je platili kapitalisté, kteří dobře věděli, proč je tak platili. Zdá se, že by všichni tito oficiální i neoficiální řečníci měli být opatrnější ve svých projevech. Jsou lidé totiž, kteří je berou vážně a přepočtou si, kolik asi má na př. takový vedoucí závodu — podle řečí oněch řečníků. Jiní si zase vzpomenou na staré platy ředitelů a ještě dříve, než je pravdou to, co druzí řečníci mluví, začnou závidět a časem dokonce uvěří tomu, že platy jsou opravdu takové, jak se o nich mluví.

Kdyby byl ing. Brůža z ministerstva průmyslu nebyl býval v SSSR a nenapsal, jak asi tam vypadají platy vedoucích odborníků u srovnání s platy dělníků, mistrů, inženýrů provozních atd. (článek vyšel jednak ve »Stroj. obzoru«, jednak v »Čs. průmyslu«), nebyl by asi nikdo z těch, kteří trochu neokliďně snášejí řeči našich řečníků, se nad dnešními rozháranými platovými poměry v republice pozastavit. Ale když již je to venku a naši lidé závidějí kdekomu nos mezi očima, pokud jde o české lidi na vedoucích místech, budíž napsáno několik číslic, aby bylo vidět, jak 1. se doporučuje, řečníkům říci nejdříve jasně, mluví-li o platu hrubém nebo čistém. 2. doporučuje se raději nemluvit o těchto platech hrubých, neboť se jimi zbytečně dráždí lidé, kteří tyto hrubé platy pokládají za platy čisté. A tak tedy, většina vedoucích závodů má asi hrubého platu Kčs 20.000.— měsíčně, což jest Kčs 10.900.— čistého příjmu, odečteme-li daň důchodovou, daň z vyššího služného, pensijní příspěvky a nemocenské pojištění. Z tabulky, která je velmi zajímavá, plyne dále, že čím je hrubý plat vyšší, tím méně stoupá plat čistý. Tak tedy odpovídá po srážkách přibližně:

Kčs 25.000.—	Kčs 12.000.—
Kčs 30.000.—	Kčs 13.500.—
Kčs 50.000.—	Kčs 17.500.—
Kčs 100.000.—	Kčs 23.500.—

A tak dále. Zajímavé číslice! O znárodněném průmyslu bylo řečeno, že to nebude »státní« průmysl ve starém slova smyslu. Ale jestli dobře vidíme, zdají se být platy odborníků, směšně srovnání s platy sovětskými, platy nehorázně velkými právě těm, kteří nakonec o nich by měli rozhodovat, t. j. úředníkům ministerstev.

A tak přicházíme zatím k jednomu závěru, který se již pomalu začíná rýsovat: pokud znárodněný průmysl, resp. pokud jednotlivé znárodněné závody dovedly si zachovat ducha bývalých podniků a výchozí soukromých závodů s je-

ch přesným hospodařením, šetřením atd., potud tyto závody slušně hospodaří a jsou z nespázi venku. Ale pokud si zvláště osazenstvo některých závodů myslí, že ze státního krev neteče a však už to někdo z jiného podniku zaplatí a v nejhorším případě uhradí schodek stát, pak to vypadá tak, jak to většinou vypadá. Nebude snad už dnes, kdy se o věci začíná psát i tam, kde bychom to nejméně čekali, pochyby o tom, že jako v Sovětském svazu také u nás záleží (mírně řečeno) mnoho na těch, kteří závody vedou. Budou-li tito odborníci oslavováni na schůzích a v novinách a ve skutečnosti se bude veřejnosti vytírat zrak jejich hrubými platy, stačícími při jejich osobních povinnostech mimozávodních na život velmi skromný, pak lze očekávat, že duch »státní«, velmi spojený u nás s duchem malé podnikavosti, zato však dokonalé pomalosti, rozšíří se i tam, kde toho je nejméně potřeba: do bývalých podniků soukromých, nyní znárodněných. Neboť mnoho z bývalých podniků běží slušně ze setrvačnosti; a o uvědomělosti o tom, jakého napětí je třeba právě v zestátněném průmyslu, není u mnohého osazenstva ani ponětí. A tak tedy: Když již stále o SSSR mluvíme, nechť moudré věci jsou přeneseny do průmyslu velmi brzy. Lidé jsou totiž všude stejní a nikdy nedějí se žádné dobrovolné zázraky... T.

Naše nové mince

Ministerstvo financí vypsal v Úředním listě uměleckou soutěž na chystané kovové dvoukoruny. Soutěžní podmínky nepředepisují motiv, nýbrž jen naznačují za žádoucí motiv slovenský a jinak ponechávají volnost vlastním dobrym nápádom a iniciativě soutěžících umělců. V Úředním listě je jméno uvedena i porota, jež rozhodne o udělení cen a jsou v ní kromě estetických odborníků i znalci numismatiky. Uvěřejněné soutěžní podmínky mohou sloužit za vzor pro všechny obdobné podniky a jsou zároveň zárukou nejlepšího možného výsledku. Vyskytly-li by se přece jen někdy nějaké námítky, může ministerstvo financí pokrýt rameny a odkázat stěžovatele na kompetentní porotu. Ministerstvo financí si prostě nebere odpovědnost tam, kam nesahá jeho kompetence, a budíž mu za to chvála. Líbí se tak ke svému prospěchu od ministerstva pošt, které je v každém směru soběstačné, a naše poštovní známky pak vypa- dají podle toho. Bylo by přijatelnější, kdyby tomu bylo naopak, protože kovové mince je věci vnitrostátní, kdežto poštovní známky jdou do celého světa a kromě toho do filatelistických alb a katalogů.

K plánované dvoukoruně máme jen jednu připomínku. Má-li být podle podmínek její průměr o 3 mm větší, než průměr nové koruny, je to rozdíl přílišný. Příklad mincí prvé republiky nám může být poučením a výstrahou. Oč účelnější nám připadá malá nová koruna proti staré velké koruně, ovšem nezapomínejme, že také jen třetinu platí. Staré koruny při své zbytečné velikosti trhaly jen kapsy a přišly velmi vhod nacistům při jejich potřebě jakostních kovů. Podle soutěžních podmínek soudíme, že nové dvoukoruny mají být asi tak velké, jako staré koruny. To by nebylo žádnou reformou, protože budou mít úředně stanovenou kupní sílu o třetinu menší, než měla stará koruna před válkou.

Ministerstvo financí má zásadu, že mince více platící musí být zřetelně větší, než mince předcházející, bez ohledu na materiál, ze kterého je ražena. To znamená, že budoucí pěťikoruny, desetikoruny, dvacetikoruny a padesátikoruny budou větší a větší. Kam se pak podějeme se svými kapsami a peněženkami? Snesitelným maxmum jsou bezpochyby švýcarské pěťifranky, jejichž původní velikost však musila být svého času na přání celé veřejnosti zmenšena, takže obíhaly pěťifranky velké a menší. Původní pěťifranky měly totiž přesnou velikost amerických dolarů. V Americe dolary nezmenšili, nýbrž veřejnost používá raději lehčích dolarů — papírových.

Správnou methodou při stanovení velikosti mincí by byl tedy pochod obrácený: Padesátikoruna budíž tak velká jako švýcarský stříbrný pěťifrank, a pak můžeme zmenšovat a uvidíme, jak velká nám vyjde dvoukoruna. Jistě nebude větší, než protektorátní zlatová koruna, která se od nové koruny rozeznává přece zcela pohodlně. Těžký úkol diferencování mincí si však můžeme usnadnit rozdílem v trojnásobném materiálu, který máme k výrobě mincí k dispozici, t. j. hnědý bronz, bílou slitinu kobaltovou a stříbro. Dogma, které si ministerstvo financí ukládá o posloupnosti

politika

Walter Tschuppik, Curych

Německá otázka

Ještě jednou rok 1933?

Rok po německé porážce se objevuje opět německá otázka, a řeči amerického státního sekretáře Byrnesa, pronesenou dne 6. září 1946 ve Stuttgartu, byl zahájen závod o německou přízeň, kterému po měsíce předcházela boj, maskovaný hospodářskými problémy, jako na příklad odpor anglického veřejného mínění proti nákladné správě v britském okupačním pásmu, která spotřebovala na 80 mil. liber ročně, což se rovná ztrátě asi půldruhého měsíčního anglického vývozu. Ve skutečnosti však šlo vždy o politické rozpory mezi Západem a Východem.

Ruská odpověď na Byrnesovu řeč nedošla v době, kdy tyto řádky píši, ale nebylo by zcela správné věřit politickým rutinérům a meteorologům, kteří tvrdí, že na ní závisí další běh událostí. Jakákoli ruská odpověď nezmění nic na skutečnosti, že řeč z 6. září 1946 znamená osudné historické datum. Mám tu výhodu, že mohu v tomto okamžiku sledovat události z neutrální půdy v celém rozsahu. To je velká přednost, neboť Švýcarsko se stalo opět střediskem mezinárodního politického zpravodajství, což lze vysvětlit rostoucím napětím v mezinárodních stycích.

Jak tedy vypadá situace? Všude slyšíme a čteme, že všechno závisí na Rusku. Přijme-li americké návrhy nebo vyjde-li jim alespoň vstříc, pak se vyřeší německá otázka a s ní současně menší, méně důležité problémy. Neučiní-li tak, pak se rozdělí nejen Německo, ale celý ostatní svět na dvě části. Tím však není řečeno všechno. Obavy nevzbuzuje jen nedostatek spolupráce mezi velmocemi, ale i optimismus, s kterým Byrnes uvažuje o možnosti zřídit již teď v Německu samosprávnou, demokratickou vládu. Je nesporné, že všechny velmoci se snažily Němce získat pro sebe, každá svým způsobem, s větším nebo menším výsledkem. Rusům se může připadat k dobru, že na svém území snažili se vymýtit hitlerismus, což nelze tvrdit, jak známo, o západních zónách, kde se to nepovedlo. Nutno ovšem zdůraznit, že se však ani Rusům nepovedlo postavit socialismus na svém území na pevné základy; i oni se zmýlili. Potvrzují to výsledky voleb v Sasku a Durynsku a dlužno se obávat, že výsledky v ostatních zemích ruského pásma budou ještě nepříznivější, jelikož tam socialismus nebyl nikdy tak pevně zakotven jako na příklad v Sasku. Z toho nelze vinit však ruskou správu a politiku, která dosáhla v zásobování, v organizační práci celkem nejlepších výsledků, jak potvrdí každý nestranný pozorovatel. Socialistická jednotná strana (komunisté a sociální demokraté) obdržela v Sasku 54 proc. všech hlasů. O zbytek se dělil tak zv. liberálně-demokratická strana se stranou křesťansko-demokratické unie. Je jistě zajímavé, že před Hitlerem měli komunisté a sociální demokraté 58 proc., soc. dem. 39 proc. a komunisté 19 proc. Pravda je, že tentokrát dostali liberálové a křesťanská unie ve městech většinu hlasů. O tom se zevrubně uvažovalo a mnozí svalovali tento zjev na přesun obyvatelstva za války a podobně. Švýcarské sociálně demokratické listy se domnívají, že mnozí sociální demokraté dali své hlasy opozičním stranám, zatím co na venkově sedláci naopak volili komunisty — hlavně k vůli pozemkové reformě, ale i pro skutečnou praktickou podporu, které se jim dostalo. I zde se ukázalo, podobně jako v Československu, že komunismus na venkově zesílil. Přes to zůstává ale skutečností, že se pokus o získání mas pro socialismus na široké bási ani Rusům nezdařil. Není také žádným tajemstvím, že se pod

velikostí mincí, ukáže se pak zbytečným. Proč by hnědý padesátník nemohl být větší než korunka, aby se tak ponechaly slušné velikosti pro hnědé dvacetiháleře a desetiháleře? Neboť i zmenšování má své meze a takové mince, jako byl předválečný pětiháleř nebo protektorátní desetiháleř, kapsy ovšem netrhají, za to je však profezávají jako žiletky. Cožpak bronzový penny není větší, dokonce mnohem větší, než stříbrný sixpence, a jistě žádnému Angličanu nezapadlo, že by to mělo být obráceně. Také v Rakousku mají docela male, ale nikoliv tenké stříbrné půlsilinky, menší než spěšové desetigroše, tedy obojí z bílých kovů, a přece si je nikdo neplete. USA, jež jistě mohou býti považovány za vzor praktičnosti a účelnosti, vydaly stříbrné deseticenty s podobou Rooseveltovou v přesné velikosti našich hnědých desetiháleřů z první republiky, a to je tedy mince v ceně našich 5 Kčs.

Pokud jde o náměty, jistě jsme všichni schválili použití reliefu starých korun pro zmenšené korunky nové. Mince je nejen krásná, ale hlásí se tak k tradici předválečné republiky. Snad bude stejně obdoby možno použití u Gutfreundových pětikorun, stejně citelně zmenšených. Oběžné desetikoruny a dvacetikoruny nesly dříve jakési samoučelné alegorie, které se nedají zmenšovat a mohou být proto opoštěny. A přece jen jsme měli tenkrát krásné stříbrné mince, jež se, bohužel, pro malé množství vydaných kusů nestaly mincemi obíhajícími. Nebylo to lakomství ani thesaurace, jež působily, že tyto mince putovaly do skrýší, kam se v domácnostech schovávají rodinné památky. Příčinou toho byla drahá tvář, všemi milovaná, jejíž profil zobrazovaly.

Tyto mince by se tedy měly opakovat a státi se mincemi oběžnými. Neboť i když je zásadou, že reliefem na mincích může být pouze symbol, cožpak pro nás není nejvýznamnějším symbolem tvář TGM? K. M.

Za jeden lidský život . . .

Rozhlas vypráví o novém pokusu s atomovou pumou. Z tajemství atomu vznikla nová zbraň, jejíž význam, účinky a důsledky není možno dnes ani přibližně odhadnout. — A při večerní besedě na venkově se vzpomíná na staré časy, kdy se ještě svítilo louči; a to, jak se pěstoval len, jak z lnu vznikalo vlákno, jak přadena dostal domácí tkadlec, který přinesl pořádné plátno; vzpomíná se na doby, kdy se celou zimu mlátilo cepy ve stodole, kdy jen málokterý sedlák měl větší stodolu, neboť uroda bývala malá a malá stodola docela stačila; vzpomíná se na doby, kdy se v zimě dělaly šindele, dřeváky a různé dřevěné nádoby do domácnosti; na doby, kdy se ještě úhořilo, kdy pole ležela ladem; na doby, kdy se po prvé svítilo petrolejem a na doby, kdy skoro celá vesnice ještě nosila kroj; na doby, kdy vesnice téměř vše, co potřebovala, si vyrobila sama; kdy děti z vesnice ve žních a na podzim nechodily do školy; neboť měly »úlevy«; kdy všechny písemnosti v obci vyřizoval učitel nebo farář; to vše a jiné vyprávějí lidé ne podle toho, jak to někde četli, ale jak to ještě zažili. Snad si někdy povzdchnou, že to byly »staré, dobré časy«; a není divu: dvě velké světové války za jeden život je přece jen trochu mnoho. Ale když se vypráví důkladněji, shledá se, jak v mnohém technika usnadnila, zpočetnila život i na vesnici. Hlavní však poznání z tohoto vzpomínání na staré časy: jak se změnil život, život lidí na vesnici a ve městech během jednoho lidského života. Změnil se tak promikavě, že jen málokdo dovedl se plně všem těmto změnám přizpůsobit docela, uvnitř. Způsob života lidí se mění daleko rychleji, než je schopnost lidí se těmto proměnám přizpůsobit.

Vypráví-li otec, který prožil mládí na venkově, svým dětem o tom, jak žil venkov na počátku tohoto století, vypadá to, jako vyprávění ze světa neskutečného. Snad není zákoutí života, v němž by se něco nezměnilo. Největší revoluce nebyly ty, které měnily hranice zemí a států, státní formy, ale ty, které měnily každodenní život, zaměstnání, výživu a bydlení, práci a zábavu jednotlivců. Za celá staletí se lidský život nezměnil tak, jak se změnil v tomto století: těžko je dnes možno odhadnout, jak se změnil lidský život po druhé světové válce. Z počátku tohoto století bylo auto událostí, která vzrušila venkovské městečko. Dnes i velké letadlo je samozřejmostí, za kterou jen málokterý se ohlédne po nebi. Je těžko se dopátrat, jak tyto ustavičné proměny působily na lidskou duši. A přece by to bylo žádoucí, abychom našli cestu, jak by se dnešní člověk vyrovnal plně i vnitřně se vším tím, co se kolem něho změnilo. V. G.

ochranná křídla liberálů a křesťanských demokratů uchýlili i živly radikální a nacionální a všichni ti, kteří sní o odplatě. Nicméně třímají Rusové otěže pevně v rukou, ovšem na škodu národnostních aspirací, které by chtěli podpořit a povzbudit. Zatím vystupuje hitlerismus v západních zónách stále otevřeněji a jsou města v americkém a anglickém pásmu jako Mnichov, Hannover, Hamburk a Kiel, kde slaví otevřeně vzkříšení. O tom by dalo mnoho povídat.

Není třeba řeč Byrnesovu dlouho studovat, abychom pochopili její vlastní smysl: chce získat německé veřejné mínění a vzít Rusům vítr s plachet. Proto Němcům lichotí, proto nadbíhá jejich národnostním pudům. Pravděpodobně se však opravdu domnívá, že lze v Německu zříditi demokratický režim, i když můžeme být o této demokracii různého mínění. Byrnesovi zůstávají — podle povahy odpovědi — dvě možnosti: buď se utváří ústřední vláda pro sjednocené Německo nebo se vytvoří na západě dílčí německý stát s vlastní vládou. V obou případech budou tyto vlády hříčkou v rukou nacionální většiny nebo, když to půjde dobře, v rukou silné, násilnické ale rozhodující menšiny, ještě zdaleka hůře, než tomu bylo ve výmarské době.

Musíme znát ony muže v západním pásmu, kteří dnes tam vládou z milosti spojenců. Musíme znát ony síly, které stojí za nimi, abychom mohli odhadnout stabilitu a trvanlivost jejich vlád až budou stát na vlastních nohách. Máme tam muže jako na příklad Dr Viléma Hoegnera v Bavorsku, sociálního demokrata, který nemá ve vlastní straně žádných přívrženců, dra Karla Geilera ve Velkém Hesensku, dra Reinholda Maiera v Bádensku-Württembersku, sociálního demokrata dra Schuhmachera v anglickém pásmu, a konečně lidi jako Hugenberg a Wulle, kteří se objevili jako strašidla minulosti na světle božím. Wulle byl antisemitickým, tak zv. národověckým poslancem a dlouholetým přítelem Adolfa Hitlera. I syn známého hraběte Westarpa platí dnes za politickou veličinou.

Byrnes zná Německo, bohužel, jen málo z vlastního názoru. Je odkázán na informace z druhé ruky a má tak, to nutno konstatovat v zájmu historické pravdy a politické moudrosti, zcela falešný názor na skutečnou situaci v Německu. Nezná síly, které je ovládají. My všichni se pamatujeme, jak se kdysi klamali a byli klamáni lidé, politikové a diplomaté, kteří dlouhá léta v Německu strávili a o nichž se předpokládalo, že mohou mít vlastní názor. V anglickém pásmu nejsou poměry lepší. Angličané ohlásili proces denacifikace za ukončený a to nikoli z přesvědčení, že je tento proces snad skutečně ukončen, ale právě naopak, jelikož se vzdali veškeré naděje, že se jim to podaří.

Zajímavé je, jak se ostatně liší názory zpravodajů, kteří cestují po Německu, a to i ve velmi důležitých, ba rozhodujících otázkách. Závisí to v prvé řadě, nehledíc k politickým předsudkům a přáním, na tom, kam se zpravodaj dostal. Někteří navštěvují zničená města, jiní přijdou na venkov, kde je všechno v pořádku. Ti první liší proto Němce jako podvyživené, zoufalé a apatické existence, ti druhí pak naopak jako dobře živené, pracovitě a optimistické lidičky. Obojí není správné, podle okolností. Mnozí liší stinnou stranu Německa, mluví o zdivočení a o ne-možné, jednotvárné stravě atd. Známe to z nesčíslných zpráv. Jiní zpravodajové obdrželi náhodou povolení k návštěvě nějaké továrny nebo byli v Lipsku na veletrhu, kde se pracuje plnou parou, a ti mluví o zázračném hospodářském vzestupu.

V Německu můžeme vidět mnoho věcí, a ačkoli o tom bylo psáno do omrzení, můžeme učinit podivné zkušenosti. Jedno je jisté: nejzajímavější není to, co se zpravodajům ukazuje anebo co si sami najdou, ale to, co se úmyslně skrývá, co vidět není. To je politické, podzemní Německo,

skryté pod různými nesčetnými maskami, Německo, které doufá ve válku, které se nevzdalo doboyačných svých plánů, Německo vojáků a militaristů, kteří se opět sdružují v daleko větší míře než kdy před tím. Jsou to spolky mládeže, které spojenci sice rozpustí, ale které se znovu rychle obnoví, jsou to důstojníci, političtí literáti, university, bankéři a průmyslníci. Proto lze očekávat v okamžiku, kdy dostane Německo ústřední vládu a kdy spojenecká vojska budou snížena, buď tichou nebo dokonce otevřenou občanskou válku.

V této souvislosti se mluví ostatně již dnes o Bavorsku jako o německé Vendée! Komunisté, a vůbec levice jsou tam zatlačeni zcela do pozadí. Již dnes se zdráhají socialističtí starostové v menších obcích nastoupit úřad v obavě před terorem. Americká akce k očištění země od nacistů přivedla neudržitelný stav pro nedostatečnost americké administrativy. Švýcarský pozorovatel, který se vrátil před nedávnem z amerického pásma, píše, že celým Německem jde vlna udavačství, a že dopisy udavačů jdou do statisíců. Ani nejlepšími úmysly vedený americký úředník nemůže za těchto okolností rozeznat pravdu od lži a zjistit, zda denunciant či nařčená oběť je naci. Je známo, že nacisté sami této metody užívají, částečně aby dokázali svou nevinu, ale i proto, aby panující zmatek ještě zvýšili. Švýcarský pozorovatel končí svoji zprávu těmito slovy: bavorský lid se stal opět nástrojem nacistů. Udavačství kvete dále, ačkoli americká správa obyvatelstvo vyzvala, aby toho zanechalo. Okupační úřady stojí před úkolem, který nemohou zvládnout. Chování německého obyvatelstva je psychicky podloženo vyloženými, nacistickými metodami. Bylo velkým omylem se domnívat, že denacifikace je dosažena odsouzením aktivistů. Skutečná denacifikace bude teprve pak skutkem, až udavačství v životě Němců nebude hrát již žádnou roli.

V souhrnu lze říci již dnes: V Německu vzniká nový nacionalismus, nebo lépe řečeno neohitlerismus, který je kostrou politických nových nadějí. Každému zasvěcenému pozorovateli Německa je jasné, že nějaká liberální demokracie nebude zde mít úspěch, ačkoli se nedá u širokých mas mluvit o přesně ohraničených táborech levice a pravice. Často se stane, že ideologie splyvají do sebe, pod rouškou nepochopených nacionálních hesel se stane, že komunisté na východě vystupují jako pangermanisté, zatím co na západě zchudlý střední stav hlasitě volá po radikálních socialistických opatřeních. Je zde všude tuze mnoho vášni a hněvů, než aby mohl jasný politický program někoho upoutat. Sociální demokrat Schuhmacher je, jak jsme již řekli, Velkoněmec. Není proto divu, že jhoněmečtí ministři předsedové po řeči Byrnesa ihned prohlásili, že odstoupení Sárska se může stát jedině plebiscitem. Tento protest byl kromě nadšených projevů v Berlíně a jiných městech první politickou reakcí. Lehko si proto již dnes představit, jaké stanovisko zaujme jednou ústřední německá vláda v územních otázkách, nebude-li chtít, aby byla okamžitě smetena.

V této souvislosti se nutno také zmínit, že účastníci na politických shromážděních jsou příslušníci staré generace, po většině přes padesát let. Mládež nemá vůbec žádný zájem na politických diskucích po demokratickém způsobu. Chová o politice názor, který jí byl vštěpován po dobu vlády Hitlera.

Dnes stojíme před osudovou otázkou: byla druhá světová válka zbytečná a marná? Jsou lidé, kteří jsou tak krátkozrací, že na řeč o německém nebezpečí odpovědi poukazem, že Německo je odzbrojeno, vykřváčeno, vyhladověno a načisto poraženo. Nemůže proto vésti válku a v případě mezinárodní války může být nejvýše bojištěm. Jaký to hrozný omyl! Německo nebude nikdy bezbranné, pokud mu zůstane jeho průmysl, a tento průmysl zůstal, přes

rozsáhlá zničení, které povrchního pozorovatele ohromí, z 86 až 90 procent neporušen a zachován! V ruském pásmu se odhaduje odzbrojení průmyslu na 25%, jenomže východní pásmo je zdaleka méně průmyslové než západ. Na západě však činí destrukce pouze 6 až 7%! Biologicky Německo v poměru k jiným válčícím zemím válku vyhrálo a celý německý národ je vojensky vycvičen. K tomu se ještě vrátím.

Jde zde ještě o jinou věc. Žádná země nebyla v moderní době tak na hlavu poražena jako Německo v roce 1945, to jest vojensky! A přece již dnes po roce vidíme závody o německý potenciál, ba Německo vůbec se stalo kardinálním problémem politiky. V Německu se říká v kruzích, které si přejí novou válku: Německo muselo druhou světovou válku prohrát, aby mohlo třetí vyhrát! Vysvětluje se to takto: Hitler vyhrál pro svět boj mezi komunismem a fašismem na německé půdě. Válku sice prohrál, ale konflikt ideologií se stal tím jenom zřejmějším a neodvratným. S porážkou Německa začíná boj znovu, tentokrát s lepší vyhlídkou. Vlastní nebezpečí netkví v německém potencionálu průmyslovém a v milionových masách jeho lidu, jako spíše ve skutečnosti, že se Německo stalo obletovaným objektem politického mocenského boje. Tím zůstane, ať se sjednotí nebo zůstane rozděleno na dvě části. V obou případech stojí svým způsobem na obou stranách a jakékoli padne konečně rozhodnutí — válečné nebo mírové — Německo bude vždy aspoň jednou polovinou stát na straně vítěze. Taková je koncepce německých politických filosofů, kteří se v tváři konfliktu mezi západem a východem cítí velmi povýšeně. Tomu by naznačoval ku příkl. i článek v jihoněmeckých novinách z pera profesora Willy Hellpacha z Heidelbergu, který nalézá úkol naší doby ve správné synthese »národní« a »sociální«, tedy v národním socialismu, který Hitlerova říše neuskutečnila. Zábavné je, že prof. Hellpach svůj článek začíná vzpomínkou na prof. Masaryka, kterého se i dovolává, že i on nutnost této synthese předpovídal. Toto zjednodušení věci je malým důkazem pro celkovou desorientaci myslí a duševní zmatek v Německu, jakož i nedostatek morální kritiky. Kdo, je toho přesvědčení, že národní socialismus je typickým německým zlem, hluboko v národě zakořeněným, ví, že bude trvat generace, než toto zlo ztratí svou virulenci. To naplňuje člověka hlubokým pesimismem. Nejbližší sousedé Německa si ale musí tyto perspektivy uvědomit, neboť jen pak se jim podaří uhájit svoji národní svébytnost a nezávislost, když budou s největší opatrností a kritičností sledovat vše, co v příštích letech z Německa přijde — i když to bude mít podporu některé velmoci. Neboť Německo opět vystoupí jako hlasatel nového spasení.

V cizině má člověk při čtení českých novin ten dojem, že pro ně německá otázka neexistuje. Na první straně nalézáme vždy vnitropolitické události, při čemž se zapomíná, že ty jsou pouhým odrázem mezinárodních událostí a především německé otázky. Jistě je nezávislost soudců a nedotknutelnost právního řádu za normálních okolností životní otázkou národa. Ale žijeme za takových okolností. Není tento poloviční nebo čtvrtěční mír, který máme, spíše podoben výjimečnému stavu a stannému právu? Německo činí dnes již první kroky k novému vzestupu, k militarismu a nové podobě hitlerismu. Dnes se zdá, že Němcům přešla chuť na führera a jeho principy, ale v západním pásmu dříve či později přijdou ke slovu generálové, kteří vinou spojenců přesvědčili německý národ, že jsou bez viny na jeho tragedii. Jejich jedinou vinou byla, tak říkají, jejich vojenská poslušnost. V Německu je ostatně známo, že někteří němečtí generálové odborníci jsou v Anglii, v Americe, ale i Rusku, kde požívají výhody tak zv. čestné vazby. Jsou to specialisté pro tanky, pro V zbraně, atd. Generaloberst Guderian, poslední šéf německého generálního štábu, jest sice v seznamu válečných zločinců, ale žije dnes

životem grandseignera na ostrově Wightu. Švýcarský list »Schweizer Illustrierte« tvrdí, že příbuzenské svazky Guderiana k rodině anglické královny se ukázaly silnější než trestněprávní řízení a jeho spojitosti.

Ale nemáme již svoje zkušenosti s politickou moudrostí německých generálů? Vzpomeňme jen na Hindenburga, Ludendorffa, Schleichera, Haldera, Becka, Fritscheho a také na osud důstojnických spiklenců z 20. července 1944! Po generálech přijde zase nějaký Hitler, nebo Kittler, zcela tak jako v abecedě. A pak bude svět v podobné situaci jako v roce 1933, ovšem s rozdílem, že poznal diktatorský systém, jaký svět ještě neviděl, a snad načerpal ze strašlivé války nutných zkušeností. Ale změnilo 12 let třetí říše a 7 let války veliké problémy? Nejsou to stále stejné problémy, které bylo v Německu vidět již v roce 1932, ale které již tehdy byly problémy světovými? Osudové bylo tenkrát, že se Hitlerovi nechalo po vůli Německo vyzbrojit. Jako v roce 1933, nebrání se Německu ani 1946, aby se znovu vzchopilo a nastoupilo cestu k moci.

národní hospodář

Dr František K a f k a

Výroba a tvorba cen

Národohospodáři mají tu smůlu, že musí pro některé své články volit příliš těžké názvy. Libivější by bylo nazvat snad dnešní úvahu: »Proč máme draho?«; ale byl by to příliš lacině zvolený název.

Což však nezajímá každou hospodyní, jež musí pracně počítat, aby vyšla s mužovou mzdou do konce týdne, s mužovým platem do konce měsíce, co platí za nové vědro, za zimní botky pro dcerku nebo za novou šňůru k elektrické žehliče? Žijeme uprostřed nepřetržitého proudu hospodářských dění, která se nás dotýkají zcela bezprostředně; celý náš životní standard spočívá na tom, zda jsou vzájemně sladěny výrobní složky, zda a jak zapadají do sebe kolečka výrobních procesů a jaká vytvářejí čísla na kalkulačním stroji, zachycujícím výrobní náklad a tím určujícím prodejní cenu. Drahá výroba nemůže docílit nízkých cen. Vysoké ceny při nízkých výdělcích jsou snížením životní úrovně. Bez skutečného výkonu nedocílíme hospodárné výroby. To jsou slova pevně vyrytá do stěny hospodářské stavby státu, a hrozící každému špatnému hospodáři.

Probuzení z nacistického snu

V hospodářství jen pomalu procitáme z lethargie, do které nás uspal nacistický systém. Tento systém spočíval zahraničně-obchodně v tom, že vytáhl pro potřebu německých zemí ze států zemědělských co mohl, zvětšoval do největší míry špičku svého zadlužení a pak nacpával za drahé ceny zchudlému věřiteli, co jen Německo mohlo vyrobit a co jen chtělo. To jsou ty pověstné dodávky aspirinů Jugoslavii. Tam, kde se musilo platit dobrými devisami, ukradly se vrstvám, proti nimž šla »rasová nenávisť«, nevidelo se platilo jinou zlodějnou. Dobyť nového území, nabelehné hospodářsky vypomohlo Německu právě ve chvíli největších vnitřních surovinových nebo devisových krizí.

Vnitřně-hospodářsky spočíval nacistický systém, do něhož byly české země zapojeny vlastně již okupací a nejspíšeji zrušením celní hranice mezi Říší a Protektorátem, v tom, že byla omezena výroba konsumních statků, že tam, kde surovina, na př. bavlna, vlna, kaučuk nebo benzin byly dováženy z ciziny, byl vybudován náhražkový průmysl domácí, i když vyrábějící daleko nákladněji, a že bylo podnikáno co nejméně kapitálových investic v kterémkoliv průmyslu, neurčeném přímo válce. Byl

to systém, jenž byl možný jen pokud vojsko dobývalo nových území. Skončil; a víme, jak skončil.

Ale neuvědomujeme si dosti často, že skončily i jeho důsledky. My sice máme dále vázané hospodářství, abychom zaručili největší míru přidělů všem a přiděl surovin do více podniků, přecházíme sice k plánovanému hospodářství mírovému, ale je konec umělé soustavy nacistického hospodářství i všech zdánlivých prospěchů, které naše hospodářství z něho mělo, a které končilo v yčerpáním národního jmění za celou jednu generaci, počítáme-li 15 miliard průměrného ročního příbytku národního jmění v mírových letech.

S koncem německého panství skončila fikce o t. zv. soběstačnosti našeho hospodářství, o autarkii, prováděné v rámci zeměpisně širším, v zapojení na říšské hospodářství, a tím méně o ní můžeme uvažovat dnes. Naše zemědělství jest sice vyspělé, vyrábí však daleko dražší, než jsou světové ceny extensivního hospodaření. Pohled s letadla na naše drobná políčka ve srovnání s lány ruskými, americkými, ale i polskými nás o tom ihned přesvědčí. Nevyrábí však dosti bílkovin, zejména živočišných, dosti tuků, rostlinných i živočišných, chybějí některé speciální živiny vůbec, na př. rýže, a musíme to všechno dovážet odjinud a platit našimi výrobky. Při tom vývoz chmele, ječmene a cukru není s to zaplatit ani díl toho, co jenom pro konsum potřebujeme doplnit na potravinách, tím méně zaplatit odjinud konsumní statky průmyslové výroby. A stejně tak náš průmysl, již z dob rakousko-uherských, může výkonně pracovat jen na širokém odběratelském principu mezinárodním. Ale oba druhy výroby, zemědělské i průmyslové, nemohou se obejít bez vnitřního trhu československého. Jeho obsah se snížil odsunem Němců o tři miliony odběratelů. S tím také nutno počítat.

Zásada: Něco za něco

Skončila fikce, že svět končí u hranic, jež nemá v moci německý meč. A protože německého meče není a je jen hranice naše, československá, musí v nás nastati nové vědomí: že jsme opět součástí světa. Toto vědomí v nás před válkou vždycky bylo a nejvíce ho bylo v našich podnikatelích, hospodářích, finančnících či hospodářských representantech diplomatických. Poněvadž jen málokterý stát je tak výlučně státem světovým, jako my, v tom smyslu, že potřebujeme okolní svět, jako ryba potřebuje vodu a pták povětrí. Tím se nemění nic na otázce, zda je to více Východ či Západ nebo oba dva. Poněvadž důkladné studium geologické mapy a nalezišť surovin v Československu, jak jsou odkryta dnes, nás poučí o stejném faktu, jako statistická ročenka o našem dovozu a vývozu: že totiž jsme státem s málo vlastními surovinami. Máme uhlí, máme nepříliš kvalitní rudu a je jí málo, máme výborný kaolin, máme suroviny stavebního průmyslu, máme dřevo a sklářské písky. A nyní se podívejte, čím jsme vždy bohatli vedle chmele, ječmene, piva a cukru ve vývozu: textil, sklo, kovoprůmysl, boty, keramika, dřevařské výrobky. Bavlna a vlna — toť dovoz a za vzácné devisy; sklárnám soda — toť dovoz z okupovaného Německa a tedy vlastně za hodnotné devisy též; kůže — toť Jižní i Severní Amerika a jiné, rudy toť Švédsko a ještě dovoz přes Polsko; a to ještě nejsme nyní soběstační v uhlí, které dovážíme přímo i v elektrickém proudu z Polska. Umyslně není tu v dodavatelích vyjmenováno Rusko, bez něhož — a UNRRA — bychom prvý rok asi sotva měli z čeho vyrábět. Dodávalo nám obětavě; není proto divu, jde-li tolik naší produkce jako splátka na náš dluh za dodávky surovin. Nikdo se nezamílujel do nás jen pro naše hebké ruce nebo snivý pohled; i přátelství spočívá na pevných, vyrovnaných útech, a nelze brát věčně na dluh.

Pravda axiomatická — a skutečnost o našich surovinových dovozech z ciziny je takovou nezvratnou a nepopíratelnou pravdou — bývá nejhorší; každý vykladač ví, že je tomu tak, každý ví, že je jí třeba neustále a ne-

ustále opakovat, až ji pochopí poslední žák v třídě. Ale nacistické několikaleté hospodářství umrtvilo onen hospodářský koutek našeho mozkového myšlení do té míry, že na pravdu nezakladnější se nejmíc zapomíná: abychom vyráběli, potřebujeme suroviny. Abychom je dovezli, musíme je zaplatit. Abychom je zaplatili, musíme vyvážet. Abychom měli co vyvážet, musíme vyrábět.

A abychom mohli ve vývozu opravdu úspěšně soutěžit, musíme vyrábět výkonně, levně a bez ztrát, dobré jakosti a bez zmetků. Nacionalisace se mezinárodně-psychologicky již osvědčila. Cizina se neptá, kdo jí od nás dodává, zda soukromý podnikatel nebo národní kolektiv, v němž akciový kapitál přešel do rukou státu. Ale ptá se a bude se ptát vždy, ať s námi mluví představitel státu kapitalistického nebo socialistického: zač chcete prodat? Nejste dražší než vaši konkurenti z té či oné země?

Při tom nesmíme zapomínat na jednu nevýhodu exportu i importu, danou naší zeměpisnou polohou: jsme vnitrozemským státem a musíme dovážet suroviny i vyvážet zboží přes cizí území; platili jsme cizí dopravu namnoze draze již před válkou a tím draze nyní, kdy neplatíme protislužbami, t. j. transportem přes naše území a kde na transport přes Německo potřebujeme hodnotné devisy. O položku mezinárodní dopravy musíme být levnější proti výrobci, který může dopravovat bezprostředně po vodě. Stejně tak zmenšuje se náš zisk o malou, přece však závažnou položku mezinárodní kupní či prodejní provise. Proto je našim vrcholným zájmem vybudovat síť vlastních komisionářů v zemích, s nimiž chceme obchodovat. Dříve z nás takto žila Vídeň i Bern, Hamburk, Brémy i Havr.

Jak setvořily naše ceny

Když loňského roku naše vláda musila se vzhledem ke konečnému termínu, určenému přístupem k Mezinárodnímu měnovému fondu, rozhodnouti, jak stanovit kurs Kčs, zjistila zároveň, že nacistické hospodářství z důvodů válečných cílů i z důvodů nacisticko-psychologických uměle udržovalo ceny některých výrobků i pod výrobní cenou — u železa vlastně předválečnou — a že je nutno zdvihnouti index hospodářských čísel na hranici, odpovídající zvolenému mezinárodnímu kursu Kčs. A nyní započal svou pověstnou práci NUK, totiž schvalování kalkulačních návrhů a nových cen průmyslových i zemědělských výrobků. Víme, že index měl se zhruba zvednouti na cca 300—340 proc. Dopadlo to tak, že některé výrobky byly zvednuty na 600 proc. Naproti tomu naše železárny, předpokládajíc patrně jen pozvolný vývoj cenový směrem nahoru nebo počítajíc s tím, že zatěžující a neproduktivní položky jejich kalkulace zmizí s utišením přechodné reformační vlny v závodech, nanticipovaly sdostatek tuto linii. V celku však faktem zůstalo, že naše ceny výrobků se nesmírně zdvihly proti mzdám i platům.

Při tom nastala jistá nivelisace v tom, že dřívější »vysoké« platy nebyly zvyšovány vůbec, nižší kategorie zato podstatně, nebo že smazáním kategorií docíleno bylo lepšího zařazení mzdového. Tyto nižší kategorie dosáhly zhruba toho zvýšení příjmů, které odpovídá zvýšení cen výrobků. Ostatní kategorie (z nich opět nejvíce a vždy postižení státní zaměstnanci; proč jich jen je tolik?), rozhodně svou životní úroveň proti dřívější době snížily. Nové ceny se nedotkly vrstev samostatně výdělečných, živnostníků a obchodníků, jen vrstev s pevnými příjmy, dělníky v to počítaje. Lze bezpečně statisticky zjistit, že byla snížena životní úroveň většiny obyvatelstva městského. Důsledky toho se jeví již nyní v snížení konsumpci všech luxusních věcí, knih a jiných kulturních potřeb, v nepatrném nákupu uměleckých děl, návštěv divadla, v omezení zdravotních a rekreačních pobytů a v nedostatku prostředků i k nákupu jinak běžných věcí, jako textilií, v omezování nákladů na udržování do-

mácností, v propouštění pomocnic v domácnosti, v méně malování bytů a ve stovkách drobných zjevů, které si musí uvědomit, kdo vidí celistvost hospodářských zjevů i v drobných symptomech. Je nedostatek dělníků. Loni krejčí neušil oblek dříve než za 8 měsíců. Dnes jej ušije za měsíc. Švadleny propouštějí mimo sezónu dělnice. A tak dále. Jen dobře pozorovat!

Je na trhu možno zcela volně dostat lněné výrobky. Utěrky, ručníky, dokonce košile či kalhoty (které se dříve dělaly z jiného materiálu) bez bodů. A kdo je kupuje? Při tom prádelníky našich žen jsou vyčerpané válkou a špatnými pracími prostředky. Máme volný sýr. A jaký je opravdu konsum? Proč se vypije tolik kořalky? Poněvadž za cenu jedné láhve se dostane jen asi dvacet pět piv. Pivo je drahé, kořalka — výjimečně — levná; ne v poměru k svým výrobním nákladům, jež nejsou veliké, ale k jiným předmětům konsumce. Kdo kupuje na vnitřním trhu výrobky keramické nebo české sklo? Může si to dovolit někdo jiný než ředitel národního podniku, obratný obchodník nebo hbitý šmelinář? Ceny jsou pro normální konsum, resp. pro příjmy normálního občana neúnosné.

Výroba a stanovení ceny hotového výrobku je základní otázkou naší výroby, průmyslové či živnostenské, a stejně tak zemědělské či zemědělsko-průmyslové. Vnitřně i pro vývoz. Vnitřně vysoké ceny snižují konsum a snižují životní míru. Ve vývozu nám zabraňují opatřovat suroviny pro jiné průmysly, ztrácejí nám trhy a ochuzují nás na další roky, do nichž často ještě nedohlédáme. Vyšli jsme z války sice vyčerpání hospodářsky, ale s nepatrně dotčenou výrobní schopností. Mohli jsme začít s exportem ve chvíli, dokud je ještě ve světě hlad po zboží, dokud se ještě svět ptá především otázkou, kdy dodáme? Svět však nezapomíná nikdy i na tu druhou, již nadhozenou otázku: za jakou cenu? Jestliže nyní někde i docílíme vysokých cen, poněvadž je hlad po zboží, za pět let, až kupující importér bude mít v ruce konkurenční nabídky osmi, deseti vyrábějících států, ucítí ještě někde pod kůží lehké svědění po jízvě, kterou utrpěl nyní: To jsou ti, kteří mi v nouzi prodali drahé. Tehdy jsem koupit musil. Dnes s nimi ani nezačnu jednat. Je to týž psychologický vztah, který má již dnes hospodyně k ševci, jenž jí za války odmítl opravit obuv, nebo k hokynáři, který si přirazil na kvěťáku zbytečně dvě koruny. Je to psychologie zraněného, využitého člověka. Na to se zapomíná. Vystřídali jsme vedoucí sadu lidí a noví nemají (a nemohou mít) ještě těch zkušeností, které draze zaplatili staří. Ale ať uvažují jen tak prostě, jak by uvažovaly jejich ženy v zdobnělé situaci...

Zákon nabídky a poptávky dosud platí

Ve volné soutěži, na jakou jsme byli zvyklí před válkou a která se vyznačovala ovšem cyklickými hospodářskými krizemi, v době, zvané kapitalistickou nebo liberalistickou, platilo několik pravidel, zvaných zákony nabídky a poptávky. Odstranili jsme z velké části soukromé vlastnictví výrobních prostředků, avšak tyto zákony, s docela malými obměnami, platí i v hospodářství socialistickém či statistickém. Nemůžeme vrhat na světový trh i pod cenu takové množství obilí či dřeva, že by světová hladina se zachvěla nárazem, jen abychom si opatřili nutné devisy. Ocitáme se postupně v normální výměně statků mezi národy. Platí tu dosud v celém rozsahu zákon nabídky a poptávky po zboží. Čím více se nabízí zboží, tím je levnější, čím méně je ho, tím je dražší, a tomu se musí přizpůsobiti výrobní kalkulace. Proto jsme často prodávali do ciziny za ceny nižší, než byla cena domácí, jak tomu bylo u cukru. Budeme i nyní prodávat do ciziny některé zboží draže, než platíme zde, jiné však podstatně levněji, poněvadž světová hladina cen tohoto zboží je nižší než naše a potřebujeme s tím nebo oním státem výměnu právě tohoto statku. Při tom se ovšem plánované hospodářství snaží zjistiti předem obytové možnosti výrobku a podle něho plánovati i vý-

robu, aby nedocházelo k podbízení cen z nadvýroby zboží (Gottwaldův dvouletý plán výroby není ještě zkoordinován s plánem exportním. Plánuje ovšem jen jednu třetinu výroby, a to v klíčových průmyslech, z největší části ve statických výrobních, kde vnitřní potřeba v nejbližších letech bude velmi značná. S tím třeba však souřaditi import surovin a jich placení exportem!)

Na trhu práce se plánovaným hospodářstvím rovněž nezměnil základní zákon nabídky a poptávky: čím více nabízejících se rukou k práci, tím levnější pracovní síla, čím méně dělníků, hledajících zaměstnání, tím více je jim třeba platit. Naše ústava bude patrně obsahovat — obdobně jako ruská — ustanovení o nároku každého na práci a stejně tak o povinnosti každého občana, pracovat na společném díle. Podstatou tohoto ustanovení jest zásada, že vlastníci výrobních prostředků nemají získávat levné síly tím, že by proletariát musil se nabízet k práci a podbízet mzdu. Vidíme dnes spíše zjev opačný, zjev obdobný středověkým dnům Anglie, kdy obyvatelstvo bylo zdecimováno černým morem: že totiž průmysl se snaží placením černých mezd udržet dělnictvo před odchodem k jiné, výnosnější práci.

Nemáme volný trh práce. Volný trh práce by u nás vznikl dnes jen tak, kdyby velké organismy, především stát a veřejné i zájmové svazky, nebyly vázány definitivním poměrem k svým zaměstnancům a kdyby i jejich smlouvy byly obdobného charakteru jako smlouvy soukromoprávní; pak by bylo docilováno vyšších platů ale i velké výkonnosti zaměstnanců a volného přesunu do zaměstnání, kde je nedostatek pracovních sil. Uvolnění na trhu práce bylo by docíleno i tím, že by odpadly různé neproduktivní funkce ve výrobě, jako jsou strážní hlídky, ochranné čety, tzv. milice a jiné složky, jež nutno zařaditi mezi neproduktivní náklady výroby. (Skutečně plánované hospodářství práce však předpokládá odstranění právě těchto zábran, má-li být plánovitě dosazována pracovní síla tam, kde je jí skutečné potřeby; dobrovolnost či polodobrovolnost nemůže na přebudování republiky stačit, pomyslíme-li na úkol osídlovací, na nutnost zvýšení hornického výkonu atd.)

Nic se nezměnilo na dvou zásadách výrobního procesu, ať je uskutečňován soukromokapitalisty či průmyslem znárodněným. Je to především zásada, že je nutno z výrobních nákladů odstranit co možno nejvíce mrtvých položek, které nepřispívají ke skutečnému zvýšení počtu vyrobených výrobků; stále platí zásada, že je nutno vyrábět co nejhospodárněji, s nejmmodernější organizací výroby i vnitřní stavby závodů, a že co nejvíce lidí má být zaměstnáno přímo při výrobě, co nejméně u pomocných služeb.

Uvnitř znárodněných podniků...

Druhá platná zásada je, že tam, kde stát zaručuje právo na práci, má právo požadovat nikoliv výkon na papíře, nýbrž práci skutečnou. Žádná hodina, pouze strávená u stroje a nikoliv skutečnou výrobou, nás nepřiblíží blahobytu. Gottwaldův dvouletý plán jest narýsován na zásadě výrobnosti. To ukládá podnikovému vedoucímu provésti takovou organizaci práce, při níž za hodinu placené mzdy jest nutno vyrobiti co největší množství skutečné výroby, bez kazů a beze zmetků. To nezáleží často jen na dělníku. Problém výrobnosti spočívá na mnoha činitelích a jedním z nich a nikoliv nepodstatným jest ovšem vůle dělníka opravdu pracovat, chuť k práci. Nelze však vinu na menší výrobnosti přičítat pouze tomu poslednímu článku výroby. Velmi mnoho záleží na tom, zda a jak je práce při práci. Má dělník dobrý stroj a výkonné součástky? Má materiál pro práci připraven tak, aby neztrácel čas během výroby beháním za olejem, frézou nebo matricí? Je dostatečně poučen mistrem o tom, jak nejlépe na práci jít? Ví, že dnes pracuje s materiálem tvrdším než jindy a že třeba na příklad volit jinou rychlost vrtání? To všechno jsou složky, které působí

na výrobu, na počet zmetků, na náklady výroby. Jest věci podnikového vedení, aby nejdokonalejší vnitřní organisaci docílilo nejlepších výsledků: optimálního množství kvalitního zboží při nejmenších výrobních nákladech.

Nedejme se mýlit tím, že NÚC schválil loňského roku podnikové kalkulace tak, že jsou v nich i mrtvé složky nákladů, které budou odstraněny, poněvadž příliš zatěžují výrobu. ÚRO vykonává nyní tlak na snížení cen, vědouce dobře, že bez něho se nezlepší postavení dělníka jako konsumenta. Cesta k tomu jest: mzda za skutečný výkon, odstranění neproduktivních složek nákladů výrobních, ať se nacházejí kdekoliv a ať je jejich název jakýkoliv. Mnohé kalkulace byly již přezkoušeny a sníženy. Některé průmysly využívají nynější doby k tomu, aby se zotavily ze ztrát, jež musly zaznamenávat v dobách revolučního přerodu. Jiný průmysl je nucen k snížení neproduktivních nákladů při týchž cenách odbytových proto, že na světovém trhu stoupla cena základní suroviny, na př. bavlna. Největší tlak v průmyslu exportním vznikne z opravdové mezinárodní soutěže, v níž se již očitáme. Nejen my, celý svět rozejel svůj export na plné obrátky, jichž může docílit. Kde zakotvíme nyní, můžeme se udržet na léta. Kde budeme drazí nyní, kdy ještě se svět po zboží ptá, budou se od nás odvracet, až se bude o ně ucházet deset jiných výrobců, předstihujících se výhodnými nabídkami. A vedle toho bude, a musí, v zájmu obou sektorů, působit vnitřní soutěživost průmyslu znárodněného a neznárodněného. Jeden bude soutěžit lepšími podmínkami sociálními, druhý větší pružností a přizpůsobivostí. S tím musí náš průmysl počítat.

Kdyby se nyní ukolébal ve snění, že kalkulace výrobních nákladů, podle níž smí ještě účtovat, aby na úkor životní úrovně nás všech uhradil část loňských ztrát, je nezrušitelná, pocítil by strašlivý náraz, až by vlivem složek, které nemá ve svých rukou a které jsou regulovány světově, musil náhle buď snižovat ceny nebo nemohl soutěžit vůbec. Proto je dnes na provozních ředitelích, aby viděli dopředu, aby snižovali všeobecnou režii a odstraňovali mrtvé náklady provozní, aby zvyšovali výrobnost a převedli podnikové hospodářství do normálních poměrů, kde působí světová soutěž.

Není daleká doba, kdy budou předloženy výsledky znárodněných podniků. Nezapomeňme je posuzovat srovnáváním tabulek vyplacených mezd a vyrobených výrobků. Srovnáme s nimi i americké a ruské výkazy pracovních výsledků na hodinu mzdy. Podle nich budeme posuzovat i schopnost provozních ředitelů. Poněvadž jejich úkolem je docílit výkonné a hospodárné výroby. I když jsou to pravdy staré, je třeba je někdy opakovat, poněvadž se vyměnily řady, které jsou odpovědné za vedení výroby. Jen tak budeme dobře soutěžit na mezinárodním trhu, dáme našemu konsumentu možnost koupit výrobek, přiměřený jeho výdělků a zvýšíme životní úroveň našeho obyvatelstva.

To je smysl Gottwaldovy dvouletky v oboru výroby a tvorby cen.

život a instituce

Ferdinand Peroutka

Člověk je víc než politik

Výzva, která tu bude vznesena, má tak málo nadějí na rychlý úspěch, jak jen si možno představit. Přes to musí být formulována. „I cesta tisíce mil začíná jedním krokem“.

Jest to - jak nesnadná! - výzva k politikům, aby se vzdali toho, co již téměř mají v hrsti: práva tvořit člověka, rozhodovat, které lidské vlastnosti mají být pěstěny a rozvíjeny a které potlačovány. Aby, v podstatě řečeno, vzdali se ochuzování života, které provozují. Dosud nikdy si politika neosobovala tak velké právo nad lidskou duší. Byla jedním z četných jevů mnohonásobného života, byla kdesi, poměrně nízko, zařazena v stupnici hodnot, a lidská osobnost byla vytvářena ovšem také jí, ale vedle toho, více, v dílnách autonomních institucí, jako jsou rodina, škola, náboženství, filosofie, literatura, věda, umění. Nyní politika zmohutněla a osobuje si celé právo: ponechává ovšem instituce, ale usiluje si je podrobit a působit přes ně. Jsme ve století, kdy se vyhláší totální nároky na člověka: buď dáš všechno — nebo nedej nic a zhyj. Politika tak dělá.

Myslí ve válečných termínech: žádné slovo neopakuje tak často jako slovo boj. Ať je to boj na frontě, na barikádách nebo jen boj volební a mezi stranami, politika touží udělat z člověka výhradně vojáka v tomto boji, nástroj v zápase o moc, schvaluje na člověku jen ty vlastnosti, které to usnadňují, na ostatních nemá zájem nebo je přímo dává do klatby. Jako by myslila jen na tu chvíli, kdy člověk bude mobilisován, a jako by jediným květem lidského života byl politický zápas. Mobilisovaný voják má přesně předepsáno, co smí nést v tornistře. Mobilisovaný občan — a jaksi žijeme ve stavu permanentní politické mobilisace — dostává předpisy, kolik obsahu smí pojmout jeho duše, aby se neopozdil na pochodu. Je to prodlužovaná psychologie výjimečného stavu, a ať politika svedla cokoli, tolik zajisté ještě nesvedla, aby zbavila náš život tohoto nepřijemného rázu. Jsou země, kde celá výchova zřejmě má jen ten smysl, aby z člověka vytvořila kladivo, připravené tlouci. Žádný objektivní obraz okolního světa nepronikne do těchto zemí: překáželo by to patrně v přípravě na srážku. Nárok na osobnost v těchto zemích by byl zřejmě absurdní a proto téměř ani nepřichází na mysl.

Jako obyčejně, většina hnutí dochází k nám ve stavu již oslabeném. Je štěstím této země, že se dovede vyhnout krajnostem. A tak, kdežto jinde usedl na stolec sám pochmurný démon, u nás neřádí obyčejně více než „malý krtičnatý ďáblík s rýmou“. Ne jen jedna, nýbrž čtyři strany osobují si u nás více méně totalitní nároky v duchovním životě. Ne jen jedna, nýbrž čtyři strany posuzují člověka hlavně podle politické příslušnosti a spíše než člověka snaží se vychovávat straníka. Je znám ten podezřivavý a pohrdlivý pohled, jenž se upne na vše, co nějak se nezařazuje do stranického schématu.

Nemůže se zatím, to víme, státi nic jiného, než že politikové, zaměření na své přímé cíle, budou pohrdat takovýmito úvahami. Lidová hnutí vzdávají se toho, čeho si již vydobyla, často jen za cenu poučení z katastrofy. Ale což není třeba rozhozovat semena pro bu-

doucnost? Nad prospěchem politickým rýsuje se širší horizont dobra národního a lidského. Jestliže, jak jest pravděpodobno, politikové odmítnou naslouchat všemu, co rychle neslibuje úspěch ve volbách nebo na barikádě, vždy zůstává naděje, že najde se dosti lidí, kteří pochopí a budou se bránit tomu, aby vše lidské bylo zužováno na politické a stranické. Jestliže jest možnost zachránit autonomii institucí, které jsou schopny tvořit protiváhu tomu vytrvalému a jednotvárnému proudu, který pomalu, ale důsledně zpolitizovával všecek náš život. Jako ve všech časech, i nyní se vede zápas o duši člověka. A opět jako kdysi platí: dávejte, co jest císařovo, císaři, a co jest božího, bohu. Císař a bůh se změnili od dob, co toto bylo vysloveno, ale přese všechny změny zůstává hranice mezi těmito dvěma říšemi. Jest tu dvoji koncepce: vytvořme politického živočicha, snad se jednou z něho stane člověk! Nebo: volně rozvíjeme všechny lidské vlastnosti — dobrá politika vyplyne z rozvité lidskosti!

Jsou duše úzkých rozměrů, které stačí vyplnit jeden stranický program, takže už v nich nezbyvá prostor, do něhož by mohlo ještě něco být uloženo, a také vnitřní hlad už není. Bylo by marno ucházet se o jejich porozumění. Tito lidé naopak vždy budou ochotni na povel ve sboru přehlušovat jiné, mající větší zásobu pojmů, před nimiž oni ztrácejí svou primitivní jistotu. Denis vypravuje v „Čechách po Bílé hoře“ o zvláštní výchově, kterou jesuiti zajišťovali výsledky svého usilování o mladé duše. Hoch obdržel ve škole bubínek, a bylo mu přikázáno, aby na něj vždy hlučně bubnoval, kdyby rodiče doma na začali vykládat něco jiného, než slyší od otců jesuitů. Dosti ještě mezi námi obchází lidé s takovým bubínkem. Bylo by zradou vzdělanců, kdyby přispívali k tomuto násilnickému hřmotu.

Celkem vzato, usiluje politika vychovat lidi k primitivnější psychologii než jiné druhy lidské činnosti. Pravý důvod jest v tom, že politika se dívá na člověka zejména jako na nástroj, potřebuje ho, aby bil jako beran do té nebo oné bašty, chce ho přizpůsobit svým potřebám a svému rozsahu, klade jeho rozvoji meze politického utilitarismu, odnaučuje ho dbát i vysokých a vznešených představ, jestliže pokorně neslouží dnes stanovenému politickému cíli. Proto politikům vždy jest milejší ochotný novinář než skutečný kulturní tvůrce, z něhož nevymizela hrdost a samostatnost tvorby. Proto vlastně stálá výzva, vycházející ze světa politiky, zní: scvrkni se, pokoř se, hrdý človče! Právě tento naléhavý, vynucující, oklešťující postoj politiky k člověku jest velkou částí kulturní krise naší doby. Zde jeví se zase ohroženo leccos, co minulost již vybojovala. Není škoda dekadentních vlastností — nechť zahynou. Ale pravá tvořivost, ta, již lidstvu i nyní bude právě tak zapotřebí jako kdykoliv dříve, vychází jen z bohatého celku neokleštěné lidské osobnosti. Tato stará psychologie tvorby by byla ohrožena, kdyby z celé plnosti a bohatství života bylo povoleno nebo protežováno jen těch několik tónů a poloh, které politik shledává účelnými. To jest hlavní problém: má se duše člověka vyvíjet jen v oněch mezích, jak toho potřebuje aktuální politika? Jest politik první typ lidského rodu na zemi, jemuž vše ostatní se má připodobnit?

Ne jednou jsme musili pozorovat, kterak politika zůstává lhostejná k vznešeným citům a cílům, nepokládá-li je přímo za překážku. Cit pravdymilovnosti

snad nejvíce trpí pod tímto jhem. „Jest to pravda, ale neslouží to účelu“. Snad často skutečně pravda neposluhuje politickému účelu, ale vychovat pravdymilovného člověka zcela jistě slouží vyšším účelům lidským. Člověk se plně nerozvine, nevybojoval-li nikdy ve svém nitru mučivý boj s pravdou. Člověk stane se zcela neschopným dosáhnout jistých slavných poloh lidskosti, je-li od samého začátku chráněn před obtížemi, jež přináší hledání pravdy; ochabne, nemusí-li s ní zápolit; odvykne zatěžovat svůj rozlet kontrolou skutečnosti; dostane do sebe cosi neurasthenického, je-li otázka pravdy odstraňována z jeho cesty životem, a zcela jistě dostane do sebe něco sobeckého, jestliže bude vyučen pohrdat závazky pravdy. Lži ovšem může člověk někdy oklamat svět, ale pomsta jest ta, že vnitřně oslábne, uče se vyhybat překážkám a obcházet je slovy. Poměr politické strany k pravdě nemůže vyhovět člověku, jenž předem nepostavil úzké meze svému rozvoji. Zatím politika nedovoluje ani napsat pravdivou historii posledních let: neposloužilo by to prý tomu nebo onomu dobrému účelu.

I o jiných vzácných věcech v člověku říká politik chladně: nepotřebno. Co jest mu soucit, jestliže si již narýsoval rovnou cestu, již hodlá jít? Co jest mu vznešená neústupnost ducha, jestliže ho zdržuje? Spravedlnost jest pokrevní sestrou pravdy — která však strana dá jí spontánně přednost před stranickým prospěchem? Jest to opět zrada vzdělanců — co jiného? — asistují-li lhostejně soumraku hodnot, vycházejícímu z denní politiky.

Politika jest jen výsek celkového života, a není vhodno, aby jedna činnost vnucovala svá pravidla všem činnostem ostatním, aby podrobovala člověka svému profesionálnímu znetvoření, aby absorbovala všechny lidské síly jako tasemnice. Člověk jen politický tak málo jest účasten na rozvoji plné lidskosti, jako je málo účasten na plném rozvoji ducha ten, kdo čte jen noviny. Jak vyvíjí se v zatvřelém čtenáři novín smysl pro řeč, pro pravdu, poctivost, pro důstojnost ducha? Jak často jsou noviny jen nástroj moci! Běda národu, který by se dal vésti jen novinami!

Uprostřed politiky, uprostřed stran nechť se neslábí starý a slavný pojem člověka! Ať sebe větší nároky si dělají politické strany, vždy zůstane celkem jasno: tak a tak soudí strana — a tak a tak soudí člověk. Zajisté, nechť kulturní lidé se horlivě zúčastní politiky — dosti jest toho, co politika dnes musí vybojovat a nebylo by slušno stát stranou — nechť vstoupí do strany, do níž se jim zlíbí. Pod jednou podmínkou: že nebudou ochotně přijímat nižší úroveň mravní, citovou a rozumovou, než jest jejich, že se ve stranách budou cítit vyslanci obecného, vřelého lidství, že odmítnou podržít se politické utilitaristické primitivité a nebudou jen odříkávat úkoly, dodané jim politickým sekretářem. Vedle toho chraňme si instituce mimopolitické, neboť ony uvádějí na paměť ony mnohé stránky lidství, na něž politika tak ochotně zapomíná. A starejme se, aby zejména vnitřní mládež byla účastna bohatšího, hlubšího života, než jaký lze nalézt jen v politice.

Politika dovede býti studenou obludou, která už mnoho pohltila. Proto jest třeba, aby se vyvíjela v stále nutnosti vyrovnávat se s jinými, nepolitickými silami a institucemi. Dovedeme udržet jejich samostatnost? Jen pak se podaří, aby lidství bylo základ-

nou a východiskem politiky, což má být samozřejmým cílem.

Proč si působit takové obtíže a proč usilovat o harmonického člověka, ve kterém všechny síly jsou v plodné rovnováze? Proč toužit po osobnosti? Jest to tajemný zákon lidské činnosti: aby člověk něco udělal, aby něco vytvořil, musí dříve něčím vnitřně být. Vše, co žije, má rozvíjet se a uzrát, nalézt svou ideu, svůj vnitřní obraz a jít věrně za ním. Jsou lidé, u nichž tak dlouho bylo těžko pochopit, proč jejich dílo za nic nestojí, až vysvitlo, že oni sami vnitřně, jako lidé, za mnoho nestojí. Bojovná stranická politika klade příliš úzké meze rozvoji vzácných lidských vlastností. Dokud tomu tak bude, musí se do politiky vlévat stálý proud lidskosti z života mimopolitického. Máme-li takové instituce, postavme se na jejich práh a obhajujeme je!

do ba a lidé

Michal Mareš

Přicházím z periferie republiky

VIII.

Po celou dobu svých reportáží nebyl jsem ani jednou na nějakém úřadě, abych si tam dal ověřit své zprávy. A také tam nikdy nepůjdu, to říkám vám, páni novináři, kteří laskavě ve svých listech doporučujete mi ověřování zpráv: to jest jejich získávání na úředních místech. To by nám pak stačily úřední noviny — a basta. Úředních sdělení nepotřebuji, máje svoje vlastní informace v této zpravodajské poušti. Ostatně chodím na úřady nerad, sám vstup do některého úřadu je krajně nemilý. Jistý typ zpupných anebo domyšlivých lidí na úřadech mne odnaučil přicházeti ve styk s těmi, kdo tu mají býti pro občana, ale nejsou. A pak: jaképak přešlapování v různých čekárnách? Také si neosvojuji nějaká přednostní práva před těmi, kdo zde již bůhví jak dlouho čekají na laskavé nebo méně laskavé vybidnutí k vstupu nebo také odsunu do jiné čekárny sem tam, sem tam, však to všichni dostatečně známe, posílání od čerta k ďáblu.

Politické umění

Nač to vše? Pro své zpravodajství mám dávno a osvědčený historický vzor jednoho z českých vladařů. Monarcha ten nešel mezi lid jako král, ale sám jako jeden z lidu, když se chtěl dovědět o bolestech a nářcích svých poddaných. Novinář nechť tedy odhodí vše, co ho takto označuje jako publicistu, a nechodí si pro rozumy na úřady, ale přímo mezi národ svůj. Uvidí pak jak onen zvědavý král, uslyší, usoudí, přezkouší tak nebo onak a napíše pravdu. Ještě více však než novináři mohli by si vzít za vzor moudrého panovníka páni ministři. Pan ministr zemědělství nechť se třeba vmísí nepoznaně mezi nějakou brigádu jako zcela obyčejný brigádník. A uslyší věci, které v úřadech by se nikdy nedověděl. Pan ministr Laušman? Nechť sfárá jako Josef Novák do šachty a nechť porovná své zážitky s relacemi, dodanými mu cestou instanční. Pan ministr sociální péče nechť převezme roli starého soudruha, který má nadosmrti nemocnou manželku a oba dohromady pense 1300 korun měsíčně, a zavěšen v ráme stejné změněného primátora, bez tajemníků a limusin, zajdou si jako staří občané pražští, kteří nevědí, co bude zítra, požádat o zaopatření dejme tomu v starobinci města Prahy.

Doporučil bych oběma třeba dokument jednoho starého soudruha, který jest přes šedesát let věrným bo-

jovníkem strany. Jeho manželka je upoutána trvale na lůžko. Uslyšeli by pak, co veteránu práce odpověděli správcové starobince. A něco takového, jako by domy pro zestárlé občany byly výdělečnými ústavy. Nechť se jednou pokusí jíti onou trnitou cestou rozmanitých instancí, onou cestou zasloužilých ubožáků. »To je málo, co nám nabízíš, 1300 korun měsíčně, copak si vlastně myslíš?« Po 60leté dřině a po 75letém příslušenství k obci, k rodnému městu! A kolikrát byl onen muž, na něhož právě myslím, za svého života bit a persekvován, aby vyšlapal cestu těm, kdo dnes o něm rozhodují s povýšenou blaseovaností!

Nebo ať třeba pan ministr vojenství jednou zajde jako obyčejný civil do některé hospody, kde by mohl vyslechnouti stesky, tužby a přání obránců země. Nikoliv však aby je dal potrestat, nýbrž aby jim pomohl. Ministr zdravotnictví nechť se přemění v docela prostého člověka špitálního a ministr spravedlnosti nechť se změní s ministrem vnitra na několik dnů ve vyšetřovance na Zoubu, Pankráci nebo na čtyřce v Bartolomějské ulici. To by byly dojmy, hluboké dojmy a, doufejme, také zásahy ve prospěch všech těch chudasů, kteří čekají bůhví jak dlouho bez vyšetřování na soudný den. A kolik tyranů by poplilo na místa těch, kdož tam jsou drženi často zbytečně, ne-li záhadným způsobem, Oběti přehmatů a denunciantů! A pan ministerský předseda, kdyby tak někdy šel procházkou několika vesnicemi v pohraničí, jak bohaté by byly jeho zkušenosti k těm dosavadním! Když to dovedl král Václav, proč by to nedovedl některý z uvedených pánů?

Zrovna tak novináři. Na bubenském hřbitůvku u svatého Klimenta, byl za napoleonských dob pohřben rytíř Buček z Heraltic. Na jeho empirovém náhrobku je dobře čitelný nápis, že na staroslavné universitě pražské — byl mistrem politického umění. Politické umění. . . Velmi jsem se nad tím zamyslel. Co tu pánům ministrům a novinářům radím, to jest právě obsah onoho politického umění, o něž se pokoušel český panovník středověký, aby došel k umění správné vládnouti. Jistě, když tak procházel po tržištích a hospodách, činil tak u vědomí nedokonalosti úředního aparátu. Jaká pobídka pro pana ministra informací! Takový malý knírek si nalepit, hůlčičku do ruky, ošumělý kabát a postavit se na plošinu tramvaje nebo jeti lokálkou třeba do Dobříše, ovšem ne na zámek literatury. Jakmile má informace úřední punc, není to to pravé. Naslouchání lidu, to je načerpání poznatku přímo u pramene. Doporučuji všem, kdož dělají veřejné mínění: nebagatelisujte hlas lidu! Neřkejte blaseované: septanda. Ostatně, kde se šeptá a šušká? Ne tam, kde je dána možnost vysloviti jasně a ve veřejnosti a bez obav své mínění! K tomu hlavně pracuji.

Jaká prostá moudrost je v lidu, když třeba slyšíte o hitavém předsedovi nějaké komise: »Když už tak musí chlamstat, tak alespoň podle nějakého jídelního lístku!« Tak, a nyní si dáte vypravovat, co a jak chlamstá a kdo chlamstá, a jdete za věcí, o níž vás nikdy úřední zpráva nedojde. Takový už je lid, tak mluví, ale něco pravdivého přece jen řekne.

Jeden akt — o jednom životu

Úřední sloh dovede býti studený. Reprodukují vám zde v tomto smyslu akt, který byl zavát na můj stůl z temnot úředních, aniž bych dotyčný úřad podle předem uvedených receptů vyhledal.

Nejprve úvod. Poblíž Plzně jsou Litice. Pozor, nikoliv Lidice. Za války již tato obec litická byla v zbraném území. Půl hodiny pěšky za konečnou stanicí plzeňské tramvaje. Tam žije paní Marie Máchová, 63letá bezúhonná vdova, nikdy netrestaná, nikdy nestíhaná, ani podle velkého, ani podle malého dekretu. Jí jest něstí úděl, o němž se dočtete. Pokud jde o právní stránku této tragedie, poukazují příslušná místa na spis čj. 1395/46 ONV Plzeň-venkov. Na místě samotném budtež

vyšetřeny různé příbuzenské spojitosti, sešvagření a pod. okolností osob jednajících a majících zájem na majetku paní Máchové. Sám se spokojím stručným výpisem události z aktu. Zde výpověď paní Máchové:

Dne 7. ledna 1946 od 8. hod. večerní do jedné hodiny ranní příštího dne byl podroben můj muž Josef Mácha vyšetřování, které prováděl p. Jan Zelezný z Litic, myslím, že je bezpečnostním referentem v Liticích u MNV. Vyšetřování prováděl za asistence p. Jaroslava Blahovce, myslím rovněž člena MNV v Liticích. Oba pánové, nemýlím-li se, přistěhovali se do Litic teprve po obnovení republiky, tedy na jaře 1945.

Aniž bych zde již uváděla podrobnosti, jež se stanou předmětem šetření jistě na jiném místě, uvádím stručně, že onen pan Zelezný, přišel tenkrát k nám, měl v ruce revolver, jímž mířil na mého muže i na mne, pak vzal mého muže do jednoho pokoje, s ním tam šel Blahovec, tam muže postavil čelem ke zdi a tak ho vyslyšel. Blahovec patrně psal protokol, poněvadž jej Zelezný k psaní protokolu vybízel. Odpověď od mého muže vyžadoval Zelezný také tak, že měl na něj napřažen revolver a počítal do tří, jinak že se něco stane. Výsledkem tohoto vyšetřování byl protokol, který můj muž nepodepsal.

Hned nazítří ráno oznámila jsem to známému četníku v Plzni panu vrchnímu taj. Škorpíkovi u ONV Plzeňvenkov v Plzni, svému právnímu zástupci dr. Sedivému, advokátu v Plzni, jenž pak informoval o tom i pana JUDr. Kotyka, vedoucího úředníka ONV v Plzni. Poněvadž však jsem se obávala msty Zelezného, nepřála jsem si výslovně, aby úředně se něco podniklo, z obavy, že bychom v Liticích pak neobstáli. Nyní však po zkušenostech dalších osmi měsíců nemám důvodu zamlčeti tyto hrozné skutečnosti.

Za zmínku sluší, že počátkem měsíce srpna 1946 byla jsem již nějakým úředním orgánem (OBZ?) vyšetřována na onen způsob vyslyšení mého manžela. Dne 7. května 1946 odpoledne dostal se opět onen pán Zelezný s panem Blahovcem a mně neznámým četníkem do mého domu. Nebyla jsem přítomna. Zelezný s Blahovcem sepsovali jmění, totiž svršky nejen patřící k živnosti (jako maso a pod.), nýbrž i mé svršky. Podrobnosti provádění tohoto vyšetřování vysvitnou ze svědeckého zápisu, pořízeného s očitou svědkyní, který sepsal můj právní zástupce. Při provádění tohoto sepsu inventáře se můj muž asi za hodinu, totiž o půl 6. k večeru, zastřelil pistolí na zabíjení dobytka.

Tak jsem se dozvěděla, nijak písemně, že živnostenské oprávnění mého manžela bylo dáno anebo se dává pod národní správu. Dostavil se národní správce. Žádala jsem, aby posečkali, že nemovitost a zařízení jest mé vlastní, ještě z doby první republiky, leč nebylo mi vyhověno. Žádala jsem v zoufalství, aby raději živnost do doby vyřízení jednání o ní, byla uzavřena, leč také nadarmo.

Nyní jsem se dozvěděla toto:

Teď, více než po roce, přicházejí neznámí mně moji nepřátelé s paušálním obviněním, že jsem se nechovala jako Češka řádně, aniž by konkrétně bylo něco vytknuto a aniž bych byla někdy bývala vyšetřována nebo dotazována.

Živnostenské oprávnění mého muže Josefa Máchy, totiž právo na provoz živnosti řeznické a uzenářské, bylo ONV v Plzni skonfiskováno. Konfiskace ta je však nezákonná, což uplatním cestou odvolání, poněvadž můj muž Josef Mácha nebyl národnosti německé, nýbrž české, pocházející z českých rodičů Josefa Máchy, obchodníka v Plzni, a Anny Máchové, rozené Krejčíkové, ze Lnář. Podle potvrzení archivu ministerstvu vnitř v Praze měl Josef Mácha ve sčítacím archu při sčítání lidu ze dne 1. XIII. 1930 zapsanu národnost českou.

Národní správce hospodářství v nemovitosti, jež jest jediným vlastnictvím knihovním, používá zařízení, jež jest rovněž mým vlastnictvím, což obě bylo od MNV v Liticích uznáno a dá se ostatně prokázat listinami. Tento národní správce používá toho všeho bezplatně. Jsem bezúhonná Češka, mající čs. státní občanství, která v době okupace se nikdy ani v nejmenším nezpronevěřila, o čemž mohou podati dobrá svědectví nezaopatřeni lidé, kteří tam po dobu okupace dleli, a nikoli lidé, kteří se teprve za obnovení republiky přistěhovali, anebo nějak osobní moji nepřátelé, které má každý člověk, zvláště, když má nějaký sebe menší majetek. Takto jsem na svých právech nezákonně zkracována a jsem odhodlána uplatnit všechny zákonné prostředky, zejména i cestou k nejvyššímu správnímu soudu, abych se spravedlnosti dovolala.

Pro úplnost uvádím, že vyšetření chování mého muže Josefa Máchy bylo dáno k posouzení úřadu veřejného žalobce při mimořádném lidovém soudu v Plzni, aniž by za života mého muže došlo k rozhodnutí o žalobě na mého muže před mimořádným lidovým soudem.

V lidové republice klade se důraz zejména na faktor sociální. Zda-liž pak jest dovolena otázka, jak se mám nyní já, 63 roky stará vdova, žít nebo kdo mne má živit? Marie Máchová.

Uveřejňuji bez poznámky. Doufám však, že publikace pročistí opět kus úseku, jak je v mém úmyslu a v zájmu nás všech. Či mám uveřejnit další případy?

Vzkaz do Mariánských Lázní

Vím více, přátelé, než jsem dosud mohl uveřejnit. Tak třeba o aféře s kožemi, které byly ve skladišti firmy Baťa, i o zásobách vína nejdražších značek z hostelu Regina, odvezených ve dvanácti nákladních autech, vím, co se děje u vás a dělo od nádražní čtvrti až nahoru do čtvrti lázeňské, a buďte bez starosti, že se ke všemu vrátím. Bude to státi jen trochu ověřování. Tedy strpení. Přenechme to taktice božích mlýnů. Pomalu melou, ale jemně.

Cesta na východ

Myslí jsem si, že na nějakou dobu vynechám západní oblasti našeho divokého západu, a tak jsem si zajel také jednou opačným směrem na Trutnovsko, do Žacléře, na Královédvorskou, a také jsem se poohlédl v Hořicích, v Hradci Králové, v Červeném Kostelci a jinde, trochu porovnal vnitrozemskou situaci s pohraniční. Musím říci, že (až na několik detailů) jsem celkem zaplesal, že porovnávat situaci ve vnitrozemských městech se situací v městech pohraničních by bylo urážkou. Zmíním se o tom příště. Hořický případ bych vyřídil hned. V tomto městě byly vyhubeny veškeré židovské rodiny. Pouze jedna se vracela a chtěla se ujmout rodinného majetku. Zatím marně. Jde o továrnu galaterního zboží. Znáte občany, kteří ronili krokodilí slzy při odchodu židů? Mnohý z nich se polekal, když se žid vrátil. K vůli majetku. Nu, a tady je to zrovna tak. Když Němci chtěli někoho připravit o majetek, tak hledali židovské babičky, až je našli, potomky zavřeli, popravili, majetek si ponechali. Třeba případ rodiny Sochorů ve Dvoře Králové. Nyní se to dělá tak: přijde žid a chce svůj majetek po rodičích. A tu se počne operovati podobně nacistickou methodou. Otec nebo děd dotyčného žadatele o svůj majetek prý byl živel asociální. V tomto hořickém případě ten živel asociální byl totiž takový: chodil v celém podniku nejšetrněji oblečen, chuději než personál, měl nejhorší kravatu, popřál si v kavárně sklenku sodovky místo několika sklenek piva — ale podnik vybudoval krásný; za to je po smrti v koncentračním táboře prohlasován za živel asociální; a jeho potomci, kteří se z pekla vrátili, jsou dosti nevíтанými cizinci pro ty, kdož majetek chtějí mít pro sebe.

Severovýchodní pohraničí samotné neliší se příliš od zprávy, které jsem podával z českého západu. Na polích nesklizeno, vzrostlé obilí. O tom příště. Pro dnes jen bych otiskl několik řádek, potvrzujících dřívější mé varování z jiných oblastí Čech. Tak píše ve východočeském »Svobodném slově« dr. Ludvík Novotný o kritické situaci východočeských zemědělců:

Nedostatek pracovních sil dolehl na východočeské kraje tak tíživě, že krize, jež postihuje zemědělství také z jiných příčin, zejména ovšem cenových, jakož i všeobecné hospodářsko-politických, nebyla nikdy horší než je nyní. Celá řada našich zemědělců nemohla řádně zpeněžit svoji zeleninu, rané brambory, ovoce a jiné, ačkoliv o tyto produkty byla v některých krajích nouze. Běžné práce byly na mnohých státech vykonávány v posledních měsících silami německé národnosti. Po jejich odsunu nemají usedlostí náhrady a zemědělci si stěžují, že odpovědní vládní činitelé se nepostarali o náhradní pracovní síly včas. Ačkoliv při pečlivém a ovšem také včasem provádění obezřetné zemědělské po-

litiky by se bývalo dalo opatřit dosti pracovních sil z Čech, nezbyvá nyní nic jiného, než upínat zraky ke Slovensku. Najímání pracovních sil na Slovensku se téměř vymklo z rukou odpovědných centrálních úřadů. Jednotlivé skupiny zemědělců samy na svou pěst hledají na Slovensku pracovní síly a z východočeských okresů mnoho zemědělců zná z vlastní praxe všechny ty nesnáze a okolnosti, za kterých se dnes na Slovensku najímají pracovní síly, často i za pomoci různých odměn, jež nejsou nijak zákonem podloženy a mají ráz téměř úplatkářský. Ze Slovenska přichází však pracovních sil velmi málo a souhrn, který se může dostavit, nebude ani pětina nejnnutnější potřeby. Potíž je také v tom, že někteří pracovníci ze Slovenska nerozumějí ani slovensky.

Mohu jen potvrdit správnost této informace. Co však i normálního čtenáře musí zarazet je, když v stejný den vydá oficiální tisková kancelář zprávu, v níž se přímo kochá, jak žně všude byly výtečně skončeny. Když jsem tak onu zprávu četl na kopcích za Trutnovem u Koenigshanu, tak jsem si myslil: odtud měli poslati věnec zeleného vzrostlého obilí z nesčetných panáků nesklizeného obilí! A ten věnec nasadit autoru podobné lži optimistické zprávy na skráně jako vavřínový list. Před autorem pak by měla být nesena oficiální zpráva Československé tiskové kanceláře. Uzná pak jistě každý z mých rádců, že není nad vlastní zprávy neúřední.

věda a práce

Dr Jiří Alter

Co před námi tají

Atomická komise organizace Spojených národů stojí dnes technicky před problémem, před nímž stojí citově celý svět. Problém má dvojitou tvář: komisi se jeví jako možnost odzbrojení před kontrolou nebo po ní, lidstvu jako teskná otázka, bude-li třetí světová válka či ne. A oba aspekty vyvěrají z jednoho zřídla: co tají před námi vláda Spojených států severoamerických ze všech prací, jež vedly k vyrobení atomické pumy? Věděli-li bychom tajemství, komise by neměla takové potíže s jednostranným odzbrojením a nebylo by tolik horkokrevných lidí v Americe, pro něž atomická puma není svatým svěšenstvím, za něž je vydává Truman, nýbrž otevřeně nepřemožitelnou a — hlavně — jednostrannou zbraní, již nutno namířit ihned proti bývalému spojenci a spoluvítězi, Sovětskému svazu, dokud ještě nepronikl potížemi výroby této zbraně. Nebudeme se zabývat politickým cynismem a morální zchátralostí tohoto hlediska loupežného rytíře a obrátíme raději zřetele ke konkrétní otázce, ve kterých částech výroby stojí nezasvěcení odborníci před zvláštními problémy. K zasvěceným náleží výlučně hrstka odborníků Spojených států; na to si stěžoval i britský předseda vlády Attlee.

Co víme

Začneme s tím, co nám bylo známo, když jsme doslechli první zprávu o zkázonosné hmotě.

Především, že explodovala. Správně explodovala. Výbuch byl ohromné překvapení pro celý svět; ale že puma správně — tedy skutečně — vybuchla, bylo zvláště významné pro odborníky, neboť věděli, že se o pumě pracuje v celém světě. Laikovi bylo pole úplné cizí a proto tak rozrušující; odborník ve všech státech věděl, nač čekat, ačkoli nevěděl, jak se tam dostat. Znal největší část fyzikální podstaty atomické hmoty. Až do léta roku 1940 bylo uveřejněno velmi mnoho pojednání a knih o fyzice atomového jádra, a k nim náležely práce o nejnovějším výzkumu štěpení jádra, jež se podařilo pokusem dokázat již začátkem roku 1939. V létě 1940 věděli všichni odborníci toto:

Tři prvky, k nimž patřil uran, se štěpily pod vlivem dopadajících neutronů, a vyprostily přitom znovu 1 až 3 neutrony, mimo rozštěpené dva prvky, jež byly radioaktivní.

Energie zlomků byla ohromná a rovnala se 200 milionům elektronvoltů.

Byla naznačena možnost výroby neznámých nových prvků, jež by také byly štěpné.

Jak vidíme, vědělo se toho dost, než válka přinutila odborníky provozovat výzkumy tajně. V té době se začal závod na život a na smrt mezi odborníky nepřátelských států, kdo dříve vyrobí účinnou pumu. Po válce uveřejnil vítěz v závodu obsáhlou zprávu o výrobním postupu, ve které však zamlčuje mnoho významných, často i základních složek. Budeme se jimi zabývat v příštích odstavcích. Průzkum šel povšechně dvěma směry, jež se však často prolínaly: výroba atomické energie v pomalém spádu, tedy jaksi mírově, a výroba prudká, výbušná, tedy puma. Pohovoříme si nejdříve o atomickém stroji, o prvním svého druhu.

Tu ha jako brzda

První úspěšný pokus výroby atomické energie pomocí uranu byl proveden na Columbia University v Chicagu; v čele laboratoře stál prof. Enrico Fermi. Roku 1941 bylo jasno, že počet neutronů, způsobilych rozpoutat řetězovou reakci, t. j. automatického rozštěpení všech atomů uranového isotopu U-235, bude tak malý (ač při každém štěpení jsou nové neutrony uvolněny), že by bylo nutno nahromadit velké množství materiálu, aby neunikly neúčinně do atmosféry. Musíme si uvědomit, že jen neutrony nepříliš velké rychlosti štěpí další atomy, kdežto vyvržené neutrony se pohybují velkou rychlostí. Mnohé z nich se ztrácejí různým způsobem a musíme se tudíž snažit tomu zabránit. Kromě toho musíme zabrzdit rychlost neutronů, abychom je učinili schopnými štěpení. Část neutronů mizí, když jsou pohlceny druhým isotopem uranu, U-238, který se však nerozštěpuje. Jiná část je pohlcena nečistotami uranu a tuhy, již používáme jako brzdy ke zmirnění rychlosti neutronů. Konečně jiná část neutronů se dostane na povrch reakčního agregátu (o němž si později pohovoříme), aniž se setkal s jiným atomovým jádrem, do něhož by vnikl, a zmizí v okolí.

Běželo především o tento poslední způsob ztráty neutronů, který způsoboval první potíže. Bylo nutno zjistit velikost reakčního agregátu a způsob, jak rozdělit uran v tuze, aby účinkoval nejlépe. V létě roku 1941 seskupili v laboratoři asi 300 metrických centů tuhy a uložili uvnitř této kupy konvice naplněné kyslíčnickem uranu. Vnější forma tuhové kupy (tedy agregátu) byla krychle o straně dlouhé 8 stop (1 stopa = 30 cm). Konvice uranu byly uvnitř uspořádány tak, že byly od sebe stejně vzdáleny, tedy asi podle vzoru mříže. Celková váha kyslíčnicku uranu byla 70 metrických centů. Úspěch tohoto prvního pokusu nebyl velice uspokojivý, protože počet účinných neutronů byl příliš malý, aby vyvolal řetězovou reakci. Přesto se v pokusech pokračovalo.

Běželo hlavně o dva způsoby zlepšení. Především musily být nalezeny správné vzdálenosti mezi konvicemi uranu uvnitř tuhy, jaksi správná hustota mříže, a za druhé se muselo používat čistších hmot; shledalo se totiž, že jak kyslíčnick uranu, tak i tuha byly znečištěny, a tím se ovšem zvětšily ztráty účinných neutronů. Začátkem roku 1942 se podařilo vypracovat metodu pomocí etheru, již byly jedním sledem odstraněny poslední nečistoty v kyslíčnicku uranovém. Arci, zde nebylo ani zmínky o podrobnostech tohoto postupu jak chemických, tak technických. Sdíluje se pouze, že výroba byla svěřena jedné továrně v St. Louis. Ještě méně sděluje zpráva o čištění tuhy, tedy obyčejné průmyslové hmoty. Spokojuje se pouze sdělením, že se podstatně podařilo roku 1942 vyčistit tuhu, a že velká množství byla objednána.

Jsou to dva významné průmyslové postupy, které podmiňují účinnost atomické hmoty a jejichž detaily jsou úplně zatajeny. Mimo to se nešíří zpráva o výrobě čistého kovu uranu, jehož bylo později používáno místo kysličníku uranového. Je však zajímavé, že koncem roku 1941 bylo ve Spojených státech pouze několik gramů tohoto drahocenného kovu, kdežto o rok později továrny dodávaly 5 metrických centů denně.

Liheň na neutrony

Sestrojení prvního skutečně účinného agregátu počalo se v říjnu roku 1942. Pokusy, jež byly provedeny až do té doby, vedly k tomu, že vnější forma nebyla již krychle, nýbrž zploštělá koule. Sestavili především dřevěnou konstrukci, jež měla nésti agregát. Pak se naplnila konstrukce postupně tuhou v cihlách s mřížovitě rozloženým uranem. A zde narážíme na další bod utajování. Zpráva připomíná, že byly dělány pokusy s různými poměry tuhy k uranu, s různými velikostmi uranových kusů, s různými čistotami hmot, s různými mřížovými vzdálenostmi, s různými celkovými velikostmi agregátu — ale nezmiňuje se ani slovem o konečném výsledku těchto pokusů.

Zatím co spolupracovníci dostavovali agregát, sledovali den co den, v jakém množství jsou plozeny neutrony, aby nepřekročili hranici (pokud jde o velikost agregátu) a nerozpoutali tak nepřipravené řetězovou reakci, již by bylo těžko zastavit. Již delší dobu, než se přiblížili zamýšlené velikosti agregátu, naznačovala hustota vyrobených neutronů, že kritický bod není již vzdálen. Aby nebylo nemilé překvapení, byl dozor při konstrukci spojen se zvláštní opatřeními. Oč běželo prakticky? Měření ukazovalo, že řada pokolení, jež každý neutron po sobě vyvolával, se prodlužovala a že se blížil bod, kdy řada již nebude přetržena ztrátami neutronů. Při skládání příští vrstvy tuhových cihel a uranových součástí mohl být kritický bod lehce překročen. Bylo tedy třeba jemnější kontroly vývoje účinných neutronů — bylo třeba zvláštního ventilu.

Kadmium má vlastnost, že silně absorbuje neutrony, takže jsou ztraceny pro další vývoj, a přijalo proto úkol ventilu. Agregát byl opatřen drážkami, do kterých byly vsunuty po celé délce pásky kadmia; jejich absorpce byla dostatečně silná, aby zajistila, že nemohlo dojít k řetězové reakci, byly-li uvnitř drážek. Každého rána byly kadmiové pásky jedna po druhé pomalu vytaženy a bylo provedeno měření hustoty neutronů, aby se zjistilo, jak daleko ještě je ke kritickému bodu.

Budiž atomická energie

2. prosince 1942, než byly kadmiové pásky odstraněny, stav agregátu naznačoval, že kritického bodu bylo již dosaženo, že však nedošlo k řetězové reakci, protože tomu kadmiové pásky zabráňovaly. Pak byly během rána pásky, až na poslední, pozorně vytaženy. Potom nastal rozhodující okamžik. Poslední páska byla velmi pomalu vysunuta. Čekalo se, že bude kritického bodu dosaženo, když bude páska vytažena o osm stop. Ve skutečnosti se po sedmé stopě intenzita vývoje neutronů silně zvýšila, ale ustálila se pak na dosaženém stupni. S jistým chvěním a nervovým napětím byl pak dán pokyn, aby se postupovalo v odstraňování poslední pásky. Kdyby byla páska vytažena ještě o půl druhé stopy, byl by kritický bod překročen. Když se tak stalo, intenzita výroby atomické energie počala pomalu stoupat, ale přírůstek se stále zvyšoval a za krátkou dobu bylo zřejmé, že spoušť byla zmáčknuta a řetězová reakce se začala.

Bylo to po prvé, co se lidem podařilo vyrobit automatický zdroj atomické energie a uvést jej v chod.

Pak se pásky zase zasunuly a intenzita klesla náhle na nepatrný stupeň.

Popis tohoto prvního atomického stroje je krajně zajímavý i pro laika, ale odborníkovi chybí dlouhá řada podrobností, jichž se musí vlastní prací dopídit, než se mu podaří opakovat sestavení takového agregátu. Správným

posouzením i porovnáním různých údajů, třeba i vlastními výzkumy mezitím provedenými, může na různých úskalích zkrátit cestu; ale celkem vyžaduje celý postup určitou dobu propracování, již se nelze vyhnout, ačkoli není možno odhadnout, za jak mnoho nebo málo let by podobný stroj mohl být postaven mimo anglosaské státy. V Anglii totiž již také dostavují agregát na výrobu radioaktivních prvků. Ale i ve Spojených státech připouštějí, že by tato doba nemusila nikde překročit dvě léta, jestliže se na tomto problému usilovně pracuje. Přes všechna zatajování výrobních procesů, přesto, že zpráva neprozrazuje na příklad způsob, jak byla účinnost agregátu uvnitř i zvenčí měřena, přes všechny potíže pro nezavěšeného, považují američtí odborníci zdatnost cizích odborníků za dosti velkou, aby dohonili americký náskok za poměrně krátkou dobu. A nevylučují to ani pro výrobu atomických pum, ačkoli o ní je zpráva, jak uvidíme, ještě míčlivější, než o energetickém stroji. (Dokončení.)

dopisy

Zoščenko a Achmatová

Vážený pane Wintře!

Ve své úvaze o Zoščenkově případu nabádáte, abychom nechali stranou „literární snobismus a velikášství kritiků, kteří halasně se bítí za právo tvorby a za svobodu umění“, a prohlašujete jinak celou příhodu za jasnou: Zoščenko je reakcionář, byl postaven ke zdi literárního mrchoviště. Dobře mu tak!

Zoščenko nebyl umělec, ale reakcionář! Vida, zase ten kouzelný proutek, zase ta zázračná mast. Ale ovšem, pane Wintře, to my víme, že to byl reakcionář, když byl vyloučen a už i proto, že byl vyloučen.

Je nám nemožno hovořit o tom, jak dalece pracoval Zoščenko a Achmatová proti zájmům vlasti, je nám nemožno dovědčovat, do jaké míry sabotovali úsilí o výstavbu. Fakta nám nejsou bohužel známa. Vy o tom, pane Wintře, píšete velmi kategoricky, ač o tom také sám nic nevíte. Jisto je, že ještě nedávna musely být ve věci velké rozpory i v Rusku, když nám nejlepší sovětská literární znalcí loni zavržené autory doporučovali. Jisto je, že citáty z vyloučených autorů, které se objevily v českém tisku, aby dokumentovaly jejich reakčnost, jsou nejvíce trapné pro redaktory, kteří je otiskli. Kolik takových citátků by se našlo mezi našimi národními a komunistickým básníky!

Avšak to jest příliš málo, abychom vůbec mohli zaujmout k celému případu spravedlivý postoj. Není tedy jinak možno, než přijmout sovětskou proklamaci. Proč jí nějak doplňovat, když o věci nemáme ponětí, já ani vy?

O čem však mohou být rozličné názory, je otázka, zda by podobné proklamace a vylučování bylo možné a záhodné také u nás. To je otázník, který voláme do vašich řad, a který většina z vás zodpovídá tichem.

Píšete, že úkol umění jest vychovávat a ukazovati správnou cestu. Kromě toho, že umění má jistě ještě mnoho dalších úkolů, jest zcela můj názor. Avšak jest snad úkol básníka ukazovati cestu, kterou jemu ukáže někdo jiný? Jest snad umělec školákem, jenž dostane jedničku proto, že mu cvičení napíše rozsařný otec? Jistě nikoliv. Co umělce činí umělcem, jest jeho vlastní pronikavý zrak, jeho nadmíru pozorný sluch a jeho vytříbený smysl pro pravdu. Jinak jest jen agentem. On má ukazovat cestu, jak jemu se zdá správnou, ne nějakému politickému sboru. Ví bůh, kolikrát tato jeho pravda byla opačnou k cestám vládním a přece pravdivá. Ještě nikdy nebyla a také už nikdy nebude vláda, která by měla monopol na vidění absolutně dokonale cesty a výchovy. Vždy se najde někdo, kdo nalezne řešení jiné a také ne zavrženíhodné. A kdo tedy rozhodne, kdo má pravdu? V lidové demokracii asi lid. A má-li rozhodovati, musí vědět o čem. Musí znát oba názory, oficiální i soukromý. Ještě nikdo se neseznámil s nějakým názorem tím, že jeho mluvčímu bylo zakázáno otevřít ústa.

Zavlečeme-li již takto umění do politiky, snad by se dalo říci: Umělcova díla nesmějí být výkonným orgánem vládní vůle, ale jejím poradním sborem. Kolik z těchto porad vytěžili podle svých přiznání takový Masaryk a Beneš! Avšak co bychom řešili takovému poradci, který by se nás vždy napřed otázel, jak by nám měl poradit?

A konečně, v úvaze o umělecké svobodě není věru třeba zvlášť kydati na první republiku, jak vy to činíte. Vždyť by to mohlo být pýchou vás komunistů, kolik proletářských básníků se tisklo, protože jste byli nejlepší. Nechť někdo zkusí dnes protestovat; tolik proti vládě, jako protestovali komunisté ve svých dílech proti tehdejší vládnoucí buržoazii. A nebyli nikterak vy-

lučování z řad umělců. To nikoliv. Jediné, odkud museli odejít, byla, nemohu za to, komunistická strana. Mnozí se pamatují.
S pozdravem vás František Jilek, stud.

Vysokoškoláci a pracovní povinnost

Kolego Mudrochu!

Ty jsi se svým dopisem a odezvou, kterou tento vyvolal, chtěl nechtěl stal mluvčím odpůrců vysokoškolské pracovní povinnosti; a ostatně člověku se vždy lépe hovoří, mluví-li k nějaké určité osobě.

Mám dojem, že vše pronesené v debatě o vysokoškolské pracovní povinnosti se v poslední době jaksi zvrhlo v mlácení prázdne slámy. Mluví se jen o tom, co hovoří pro, resp. proti této povinnosti, když celá záležitost byla vyřešena vlastně okamžikem uveřejnění vyhlášky ministra školství. Věština z nás si svou povinnost stejně již odpracovala a chtějí řešit tuto otázku již do budoucna pro příští prázdniny je, myslím, trochu příliš předčasně (zvláště vezmeme-li v potaz, že za tak dlouhou dobu bude vláda jistě umět opatřit trvalé pracovní síly tam, kde jich letos byl nedostatek).

Co pokládám za důležité jest, jaké stanovisko zaujmeme my studenti, byť ex post, k tomuto faktu, jakým pracovní povinností je. Dovol mi, abych k objasnění svého názoru přistoupil poněkud z větší dálky. Pan ministr Stránský ve svém projevu v Městské knihovně v Praze dne 10. února t. r. pravil, že »všechny sporné otázky, kromě otázek rázu zásadního, se mají řešit kompromisem tak, že postavíme fakt proti faktu«. A z těchto slov bych chtěl vyjít při posuzování našeho problému. Zásadní pravdou je, že republika potřebuje práci, práci a zas jen práci, a že »s této musejí zúčastnit všichni občané bez rozdílu. Co zůstává v daném případě sporným, je otázka, jak se do této práce máme zapojit my, studenti. Jeden bude tvrdit, že děláme dosti, když v nejkratším čase s maximálním úspěchem zvládneme učební látku na fakultách nám přednášenou, druhý pak zase řekne, že nevidí ztrátu nějakého toho měsíce, jen když trochu zaskočime tam, kde je lidí okamžitě potřebí k tomu, aby se naše národní hospodářství vyvarovalo větších otfesů. A tu, myslím, že vyhláška ministra školství je oním zdravým kompromisem, který, uznávaje jak nezbytnost intensivního studia vysokoškolsky vzdělaného dorostu (fakt č. 1), tak i zoufalý nedostatek rukodělných pracovníků v životně důležitých oborech našeho hospodářství (fakt č. 2 — ovšem s předpokladu, že tyto síly nebylo možno okamžitě získat jinak) stanovil opravdu minimální dobu, po kterou má pracovní povinnost trvat. Ač proti vyhlášce samé mám po formální stránce mnoho výhrad (počítaje způsobem vydání a konče sankcí nepřipustění k dalšímu studiu) myslím, že zcela zavržení hodná není. Tim, že byla v ministerstvu školství zřízena zřejmě ještě za éry komunisty prof. Nejedlého a poté vydána s podpisem národního socialisty prof. Stránského, se ukazuje, že nikdo nás na práci nechce honit proto, aby jenom zalichotil davu, neboť přes nejrůznější ideologické, názorové i jiné diferenciace všechny naše politické strany — už tím, že jsou stranami státotvornými — musejí mít společnou tangentu, vyjádřenou slovy: »Salus publica suprema lex esto«. Uvědomíme-li si pak tuto skutečnost, máme se této vyhlášce podrobit jako ukázněni demokratičtí občané spontánně, aniž by nás k tomu musila nutit závěrečná sankce. A tím se také odlišíme od všech těch »také vlástenců«, které úřady musí či budou musit k nějaké práci donutit.

Tim by pak byla další slova, pronesená o celé záležitosti, zbytečná, protože promlouvají jen o problémech dílčích, nemajících na zásadní poměr k meritů věci vlivu. Mohl bych Ti sice na Tvé vývoje namítnout, že chceme-li vybudovávat společnost a život na vědeckém podkladě, musíme především tuto společnost a její život dokonale znát po všech stránkách z autopsie, abychom pak nebyli podobní stavitelé, který by si usmyslil vystavět na určitém místě mrakodrap, aniž by znal geologické složení půdy, mohl bych prohodit nějakou ořepanou frází o »obrozujícím vlivu manuální práce na duševně pracujícího člověka« atd., ale toho všeho jsem dalek. Pokusím se však zachytit jiný — podle mého soudu ne zcela nevýznamný klad, který náš pobyt mezi manuálními pracovníky přinesl a snad ještě bohdá přinese.

Doba nedávno minulá, doba nesená heslem »kdo nejde s námi, jde proti nám« a slovy (p. prof. Bušek mi snad dovolí) abych užil jeho slov), »jednoho pána, který chtěl přetvořit svět: Entweder oder«, zanechala v našich duších jisté zbytky, které, vydatně zalévány demagogickými líjky (kterémužto okupačnímu semení prokypřila revoluce půdu našeho veřejného života v ideální vegetační prostředí), by mohly vzrůst v nebezpečný plevel nevrzivosti mezi nejrůznějšími skupinami národa, plevel, který by brzy mohl udusit i ty poslední jiskřičky národní solidarity. Prostý člověk věří tomu, co vidí a — tomu, co mu řeknou jeho stráničtí vůdové a stranický tisk (tuto skutečnost jsem si ověřil právě při letošní své práci mezi stavebními dělníky). Protože však oba tyto prameny nejsou, bohužel, vždy zcela prosty demagogie, lichotící nemírně jedné a bezpodmienečně odsuzující druhé, jsou názory prostých lidí na různé věci dosti často skresleny. Ale pak máme právě příležitost my studenti, abychom při práci mezi nimi jako rovní s rovnými dokázali, že je mezi tak zv. intelektuály více lidí, kteří dovedou dělat právě jako oni, a

že jsou stejně dobrými lidmi, i když nemají na klopě odznak a v kapse legitimaci právě »té jejich strany«. A tím přicházím tam, kde uvidíš, proč jsem se vlastně svým dopisem obrátil na Tebe. Některé Tvoje věty byly totiž tak nešťastně formulovány, že podle mého názoru zcela snadno mohly dát podnět k tomu, aby někdo poněkud výše zvedl svůj hlas a opětovně prohlásil to, co nedávno již řečeno bylo (a osobou ne právě nevýznamnou): »V určité části studentstva (řečník patrně myslil tu bez odznaků, či s odznaky jinými) je reakce.« A věř, že na mnoha místech mu bylo uvěřeno. Tim by pak byla rázem rozbouřena práce mnoha studentů a ony hodiny odpracované povinnosti by si potom snad každý z nás mohl napsat na stránku svých ztrát.

Tož a závěrem ještě jednu poznámku: Každý extrém chová v sobě nějaké nebezpečí. V daném případě se bojím, aby mezi nejhalasnějšími a bezvýhradnými přívrženci pracovní povinnosti se neskrývali také nějací »prodávací zásluha«, kteří by za právě se své strany pochybný výsledek své manuální činnosti si chtěli »koupit« nějakou tu zkoušku, stejně jako aby někteří z »největších« kritiků se proti pracovní povinnosti nestavěli jen proto, že se bojí o své měkké a čisté ruce. Nebylo by se co divit; současná doba dává těm i oněm příkladů vic než dost, a my studenti jsme také přece jen lidé, byť tací, kteří by měli být mravně tak vyspělí, aby podobnou nákazou zůstali nedotčeni.
S přátelským pozdravem JUC Karel Loula.

Co s britsko-českými manželkami

Vážená redakce!

Již déle než devět měsíců se snažím přimět naše úřady, aby rozřešily ubytování britských manželek čs. zahraničních vojáků a letců s rodinami a vdov po nich. Dnes, po devíti měsících, nužno s politováním zjistit, že usílí nemělo úspěch. Hlavně proto, že mnohoměsíční provisoria vyčerpala prostředky a trpělivost obou stran. Tak se dostává účtyhodný počet oněch rodin doslovně na dlažbu proto, že není pro ně soukromého ubytování, a ubytování v hotelech a pensionech, i kdyby bylo, je prostě pro ně finančně nedostupné.

Plně lze chápat celkovou ubytovací situaci a z toho plynoucí důsledky pro tento dílčí problém. Ale jsou důvody pro tvrzení, že při dobré vůli a pochopení odpovědných míst mohla být tato věc dávno rozřešena. Sam jsem se začal již dávno stydět, že se tak dosud nestalo, lituji však, že jsem na mnohých místech tento pocit studu nezjistil.

Ze ohled na to, že jde o manželky a rodiny zahraničních vojáků a letců, nelze říci, že jejich svědomí, to nepřekvapuje. To je zcela běžný zjev, se kterým jsme se již ve Sdružení zahraničních vojáků setkali častěji, než nám bylo milo. Nechce se mi však věřit, že by britský původ oněch žen tvořil jakoukoliv překážku při rozřešení tohoto problému. Nepředpokládáme, že by se naše úřady snažily takto dokazovat, že neoplývají nadbytkem smyslu pro objektivní a rozumné uvažování, slušnost, zdvořilost a vděčnost.

Ony ženy k nám totiž přišly proto, aby si zde založily nové domovy, aby se s námi sžily a aby se z občank pouze matričních stal kladný přínos do naší státní domácnosti. Za daných podmínek to není pro ně podnikání právě lehké. Klást jim v tom překážky, které nelze překonat, nýbrž jedině obojí návratem do Anglie, mnohdy s celou rodinou a pochopitelnou dávkou trpkosti a zklamání, to není příliš rozumné, poněvadž to není přijatelné řešení ani s hlediska populačního ani zahraničně-propagačního.

Kdyby se však naše bytové úřady a národní výbor nehodlaly dát ovlivnit takovými malichernostmi, jako jsou na příklad státní zájmy, pak by jim bylo dobře připomenout, že tento problém zaslouhuje ještě s jiného hlediska jiného ohledu, než toho, který jim byl dosud věnován. Když jsme totiž přišli do Anglie v roce 1939, byli jsme pro Angličany jen uprchlíky a cizinci. Nevím, zda mám říci »přesto« nebo »právě proto« — ale britská úřední i široká veřejnost přivítala a o nás pečovala poněkud jinak, než činí naše s britskými ženami, které sem přišly jako československé státní občanky. Od doby leteckého útoku na Anglii byla v Londýně a jiných britských městech mnohem akutnější bytová nouze. Přesto se nestalo, aby kterákoliv česká rodina byla na ulici, jako se stalo rodinám oněch žen. A možná, že některý z těch pánu, který ve svém úřadě v Praze postrádá tolik smyslu pro slušnost a vděčnost, si ještě vzpomíná, jaké budovy a kolik jich daly britské úřady k dispozici našim úředním úřadům v době nejtěžší bytové krise.

Obracím se proto dnes na naši širokou veřejnost s naléhavou prosbou, aby oněm rodinám a vdovám po padlých příslušnících zahraniční armády a letectva pomohla. Nenechte tyto ženy doslovně na dlažbě, nedopusťte, aby k tomu účtyhodnému počtu těch, které se musely vrátit do Anglie, přibyla celá dlouhá řada nových zklamanych; nedovoľte, aby ke zcela slušnému počtu takto již rozvrácených a nešťastných manželství přistoupila další; nepřipusťte, aby se s státními zájmy nakládalo tak, jako se nakládalo s majetkem po Němcích. Pomozte, a pomozte rychle. Dejte pro tento účel k dispozici každý prostor, který můžete postrádat.

Major v záloze R. Pollak,
Praha II, Panská ulice 7, Kaunický pařa.

Svět knih

KULTURNÍ ZPRAVODAJ

Ivo Fleischmann

SEVRĚNÁ OBLAKA

Je mnoho oken. U jednoho v širokém světě — žiji. Sám! A někdy ani nevím: žiji? anebo sním? a z kouře piší krajiny, lidi, oceán!

Leč někdy vím: věci jsou prosté...

A tu mě jímá žal. Neb všechno pod oblohou roste jak les — jak tráva světsky roste!

Já se však zadíval...

A shlédl kraj, kde nejbezpečněji jsem mohl jako doma stát. Tam v zmrzlém prachu šedě stály

drátěné sítě. Zamrzaly tam šedě hroudy u lopat.

Snad to byl kraj, z nějž odvolaly vysoké proudy vnitřních řek. A touhy! jež nás v světu

hnaly, abychom vše jak vlastní znali a spořádali tok i břeh.

A tvrdohlavě vymýšleli si vztahy od nebe až sem. Na drobné scény vzpomínali, s nichž přitíží — jako čmoudy vlády a měnily nám zem.

Nemážem jinak! — Postavení v tajemných oknech lidé jsou. Krouží ptáci — odletají! s mou krví, tělem odletají! pod uzavřenou oblohou...

Ze sbírky téhož názvu

Oldřich Mikulášek

PODLE PLOTU

Čtvrtá sbírka básní mladého brněnského autora, napsaná větším dílem za okupace, obrází prázdnotu a tesklivost života uprostřed války. Úzkost i naděje čekání mluví z těchto veršů, složených z obyčejných a prostých věcí života. Tím se přimyká k silnému proudu mladých umělců, který se dá označit jako nový poetický civilismus (Blatný, Kalnar, Kolář). Na Mikuláškově poesii zaujme zvláště to, jak se autor snaží odromantizovat a odautomatizovat poesii, která mu přestává být svátečním obřadem, ale snaží se zachycovat život taký, jaký je. Přesto se

Boj stvořila příroda, nenávist vynašel člověk.

KAREL ČAPEK

nedovedl vyhnout symbolistní metodě a zůstal na polovici cesty. Vzdává se sice pravidelnosti ve verši a rýmu, ale často nezachytíme smysl jeho příliš unikavých veršů. Nejlépe se mu podařily básně, kde měl určité a pevné thema, na příklad „V domě básníkův“ nebo „Zelené pyžamo“. — Vcelku jeho poesie má vývojové možnosti a bude záležet na básníku samém, jak jich využije. Michal Sedloň.

(Vydal Fr. Borový, Kčs 35.—) Přetisk z Rudého práva.

My, německý Führer, říšský kancléř a britský ministerský předseda... jsme se shodli v tom, že otázka anglo-německých vztahů má prvořadou důležitost pro obě země a pro celou Evropu. Máme za to, že dohoda, podepsaná včera večer, jakož i anglo-německá úmluva symbolisují vůli obou našich národů již nikdy spolu neválčiti...

To je několik vět z prohlášení, které podepsali Chamberlain a Hitler po mnichovské dohodě před osmi lety. Celou historii Mnichova, doby pomnichovské i příčiny, které vedly k mnichovské dohodě, vysvětlují tři knihy, vycházející právě v nakladatelství Svoboda v Praze.

V. P. Potěmkin: Spiknutí proti míru. Potěmkinovo „Spiknutí proti míru“ je politickou reportáží o těch událostech, které následovaly po Mnichovu a které ukázaly, jak krátkozraká byla politika politických vůdců západních demokracií, kteří se nedovedli postavit za kolektivní obranu míru, kteráž obětovali zájmy svých národů pro své úzce chápané třídní cíle, kteří si zahrávali s fašistickými útočníky, ustupovali před nimi a politikou ústupků se snažili svěsti směr výboje německého imperialismu proti Sovětskému svazu. — 64 stran, cena 15 Kčs.

A. M. Pankratova: Dějiny pronášeji soud. Události, za nimiž následovala druhá světová válka, nejstrašnější válka v dějinách, kráčely rychle. Pouze Svaz sovětských socialistických republik zůstal

jako jediný důsledný obránce míru. Avšak zrada představitelů vlád západních demokracií byla příliš velká. Tak velká, že dokonale uvolnila cestu nástupu fašistické agrese v celé Evropě. Dějiny pronášeji svůj soud nad tímto prologem druhé světové války. Jsou zde shromážděny a zhodnoceny všechny důležité dokumenty o veškerých přípravách k hanbě Mnichova a k strašné válce, která byla neodvratným následkem mnichovských jednání. — 156 stran, cena 48 Kčs.

Sydney Morrell. Viděl jsem ukřižování. Tato živá reportáž známého anglického žurnalisty Morrella vznikla krátce po mnichovském ujednání. Byla výsledkem bezprostředních dojmů a zkušeností autora, který v roce 1938 strávil půl roku v Československu jako zpravodaj anglického tisku. Je tedy napsána ještě před vypuknutím druhé světové války, ba dokonce před okupací zbyvajících území Československa v březnu 1939. Sloužila dobrému účelu v době, kdy anglická veřejnost byla desorientována vítěznými fanfarami Mnichovanů, kteří tehdy slavili onen pověstný „mír pro naši dobu“. Kniha Morrellova patří k prvním anglickým publikacím, které mluvily pravdu o Československu a odhalily skutečnou podstatu mnichovského jednání. — 180 stran, cena 48 Kčs.

NOVÉ ANGLICKÉ KNIHY

W. M. Knight-Peterson: Germany from Defeat to Conquest (Německo od porážky k vítězství), Allen a Unwin. Je to nejvýznamnější chronologické vyličení německých poměrů mezi dvěma válkami až do okamžiku, kdy Hitler se zmocní moci. Každý, kdo se zabývá německou otázkou, nalezne zde bohatý materiál. Lord Vansittart napsal předmluvu. — Richard Cappel: Simionata (Macdonald & Co). Autor byl hudební kritik, pak válečný dopisovatel Daily Telegraphu. V této knize napsal kritické záznamy dojmů, které nasbíral v Řecku od září 1944, do března 1945. Není vždy nestranný, ale ani tamější poměry jimi

nebyly. — Grigore Gafenc: Prelude to Russian Campaign (Předehra k ruskému boji Friedrich Müller. — Autorky: kdysi rumunský zahraniční ministr, později vyslanec Moskvě, ličí velmi zdoluhavě angličtinou vztahy rusko-rumunské, jimiž měl jedinečnou příležitost porozovat za své diplomatické činnosti. Je to skvělá kniha měla by však být čtena francouzském originálu. — Harold Nicholson: Congress of Vienna (Vídeňský kongres). Constable. Známy, diplomatický spisovatel zde podává vyčerpávající obraz vídeňského kongresu dokládá, že i roku 1815 by názorové neshody mezi spojenci. — Hesketh Pearson: Life of Oskar Wilde (Život Oskara Wilde), Methen & Co. Některým současníkům Oskara Wilde ještě žije: Autor je požádal interview, připojil také vlastního zkušnosti ze společenského divadelního Londýna na přelomu století a tak se mu zdařilo napsat dobré a v mnoha ohledech nové dílo o Wildeovi. E. — Londýn.

Dílo národního umělce Josefa Hory v novém souborném uspořádání, zčásti ještě pod rozvrhu samotného básníka, po ne vycházející již na podzim r. v nakladatelství Fr. Borový v Praze. Z celku, jenž bude mluvit na dvacet dílů, je zatím k vydání připraveno prvních pět částí svazků. Prvních pět dílů shrnuje básnické sbírky: Básně z mladých let — II. Poésie sociální — III. Kniha ticha a času — IV. Kniha domova — V. Tři knihy z pozůstalosti: další čtyři díly krásnou prózou románů: Socialistická naděje, Hladový rok, Dech na skle, Pevnůstka, sv. X. Satiry a epigramy, XI. díl Studie literární, cestopisná a jiné. Další čtyři díly XII až XV. básnické překlady: Jesenin, Pasternak, Puškin, Lermontov, Slovinská poesie. Do závěrečných svazků bude sebrána básnická, žurnalistická i překladatelská parerga, paraliipomena Josefa Hory, vše co tiskl v obdobích svých jednotlivých sbírek po časopisech a co sebral v knihu, nebo co zůstalo v rukopisné pozůstalosti. Nejdříve vyjdou svazky IV. Kniha domova, XII. Jesenin a Pasternak a III. Kniha ticha a času. Redakcí díla Josefa Hory byl pověřen pod básníkovou příání dr. Miloslav Novotný.

KNIHY REDAKCI DOŠLÉ

Zpěv jihu — přeložil Jar. Závada (Výbor z moderní srbské poesie). Frontispice a kresba na obálce Helena Šindelářová. Vydal Vilém Šmidt v Praze. Stran 82. 40 Kčs brož.

Prof. M. I. Bogolepov: Sovětská finanční soustava. — Přeložil inž. K. Stárka. Obálka Frant. Masek. Nakl. Práce. Stran 93. 36 Kčs brož.

Za Karlem Vokáčem. Uspřádá Karel Cvejn. Obálka a úprava J. Hochman. Naklad. Práce. Stran 77. 36 Kčs brož., 60 Kčs váz.

Gunar Gunnarsson: Pokrevní bratři. (Román.) Z norského originálu „Edbrödre“ přeložil O. Liška. Typografickou úpravu navrhl Ant. Dvořák. Obálku a vazbu Josef Ficenec. Vydal Jiří Chvojka v Havlíčkově Brodě. Stran 251. 60 Kčs, v celoplát. vazbě 85 Kčs.

Vilbald Růžička: Zanklá kaple v Uh. Brodě. Nakladem Musejní společnosti pro morav. Slovácko v Uherském Brodě. Stran 31.

Josef Knap: Dívčí hlas. — Nakl. Atlas v Praze. Obálka a frontispice Divid Landrové. Stran 181. 75 Kčs brož.

JUDr. Frant. Kop: Založení university Karlovy v Praze. Vydal Atlas. Grafická úprava a kresby J. Nováka. Stran 50. 65 Kčs brož., 85 Kčs váz.

Oty Reicha Květy terezinského ghetta a jeho literární pozůstalosti vybral a úvod

napsal Emanuel Lešehrad. K uctění jeho památky vydal kruh přátel. Stran 57.

Karel Grešl: Nové poselství. Vydal Máj jako 2. svazek Májové knižnice. Stran 268. 75 Kčs brož.

F. Melichar - Vojen: Byla jsem sama... (Útržky z deníku českého děvčátka z druhé světové války 1939—45. Litografie a úprava knihy Vladimír Kovářik. Vydalo nakladatelství Atlas. Stran 50, 90 Kčs.

Andrej Sirácky: Umlerajúca civilizácia. Vydanie Matice slovenskej vo FL'R Jugoslavi. Stran 133.

Jaroslav Hašek: Smějeme se s Jaroslavem Haškem. Díl I. Vyšlo v knihovně „Veselá četba“ jako svazek 11. za redakce V. Kaplického, předmluva V. Kaplický. Nakl. Karel Synek. Stran 315, 120 Kčs brož., 150 Kčs váz.

Jaroslav Hašek: Smějeme se s Jaroslavem Haškem. Díl II. Vyšlo v knihovně „Veselá četba“ jako svazek 12. za redakce V. Kaplického. Předmluva V. Kaplický. Nakl. Karel Synek. Stran 317. 120 Kčs brož., 150 Kčs váz.

Sborník pro hospodářské a sociální dějiny. Vydává Historická sekce výzkumného ústavu ÚRO. Ročník I. (1946) Svazek 1.—2. Stran 128.

Ant. Machát: Naši ve Vídni. Vydalo s obálkou a ilustracemi E. Holuba nakladatelství Práce. Stran 417, 96 Kčs brož., 121 Kčs váz.

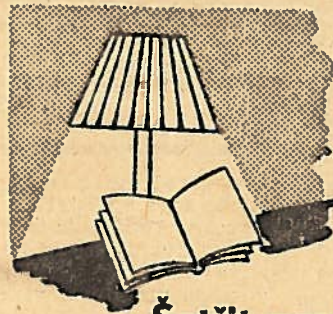
Chcete znát pravé a nemaskované smýšlení německého, francouzského, italského lidu po válce? Přečtěte si knihu

LADISLAVA MATEJKY

Za mírem po Evropě

do níž mladý novinář shrnul neobyčejně živé a zajímavé postřehy a zážitky, jež nasbíral na své toulce Evropou ihned po ukončení války. Četné fotografické přílohy. Obdržíte za 75 Kčs u svého knihkupce.

Fr. Borový, Praha.

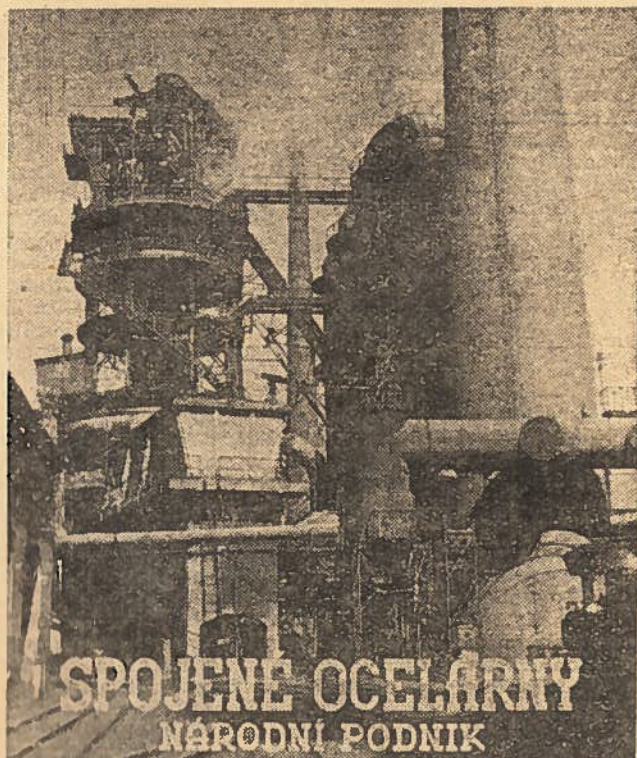
Šetřit proudem - ne světlem!

Čtete-li večer při světle lustru, plytváte proudem a ničíte si zrak. Stolní lampa je vhodnější a hospodárnější — obzvláště máte-li v ní výkonné a úsporné

Žárovky

OSRAM

šetří kapsu i zrak!

PRAHA II, TRÍDA JANA OPLETALA 57.

Telefon 218-41, 258-51, meziměstský: 21741.

Telegramy: Spojocel Praha.

Ústav moderních řečí

otvírá

CIZOJAZYČNÉ

ŠKOLY ZAHRANIČNÍHO OBCHODU

Oddělení: ruské, anglické,
francouzské, španělské

Vyučují nejlepší naši a zahraniční odborníci

Exportní koresp. Zeměpis hospod. trhů. Nauka o export. a import. zboží. Obchodní právo v zahraničním obchodu. Organizace zahranič. obchodu. Dopravní technika. Technika zahranič. obchodu. Výchova osobnosti export. pracovníka a j.

Informace a zápisy:

PRAHA II, SPÁLENÁ 18, TEL. 236-76